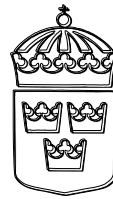

Regeringens proposition

2012/13:36

Snabbare betalningar

Prop.
2012/13:36

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 november 2012

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag som syftar till att motverka sena betalningar och långa avtalade betalningstider i näringslivet. Genom att betalningar sker snabbare och i tid kan företagens finansierings- och administrationskostnader minska, förutsättningarna för en sund konkurrens förbättras och i förlängningen samhällsekonomiska vinster uppnås. Förslagen genomför det nya EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner.

I propositionen föreslås följande. En fordran ska betalas senast trettio dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning. I förhållanden mellan näringsidkare får längre betalningstider gälla endast om borgenären uttryckligen har godkänt det. Myndigheter och andra offentliga organ ska inte kunna avtala om längre betalningstider. Vidare ska en borgenär som drabbas av en sen betalning alltid ha rätt till kompensation i form av en förseningsersättning om 450 kronor. Borgenärens rätt till dröjsmålsränta ska inte kunna avtalas bort. Detsamma ska gälla rätten till förseningsersättning, om det inte finns särskilda skäl för det. Myndigheter och andra offentliga organ som betalar för sent ska dessutom alltid vara skyldiga att betala minst den lagstadgade dröjsmålsräntan. Det föreslås också en höjning av ersättningsbeloppen för inkassoåtgärder motsvarande kostnadsutvecklingen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 16 mars 2013.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i räntelagen (1975:635)	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare	11
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	12
3	Ärendet och dess beredning	13
4	Problemen med långa betalningstider och sena betalningar	14
5	Direktivet och dess genomförande	15
6	Betalningstider	18
7	Förseningsersättning	23
8	Oskäligen avtalsvillkor	25
9	Ersättning för inkassoåtgärder m.m.	30
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	32
11	Ekonomiska och andra konsekvenser	33
12	Författningskommentar	35
12.1	Förslaget till lag om ändring i räntelagen (1975:635)	35
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.	44
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare	49
12.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	50
Bilaga 1	Direktivet	51
Bilaga 2	Sammanfattning av betänkandet (SOU 2012:11)	63
Bilaga 3	Betänkandets författningsförslag	68
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	77
Bilaga 5	Jämförelsetabell	78
Bilaga 6	Lagrådsremissens lagförslag	80
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	88
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 november 2012	90
	Rättsdatablad	91

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2012/13:36

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i räntelagen (1975:635),
2. lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
4. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i räntelagen (1975:635)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om räntelagen (1975:635) dels att 1, 6 och 8 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 2 a–2 c och 4 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område.

Lagen gäller i den mån *ej* annat är avtalat *eller* utfäst eller särskilt föreskrivet. *Avtalsvillkor som inskränker gäldenärens rätt till jämkning enligt 8 § är dock utan verkan mot denne.*

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område. *Den innehåller bestämmelser om betalningsvillkor i vissa fall samt om ränta.*

Lagen gäller i den mån *inte* annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet. *I lagen finns dock bestämmelser om avtalsvillkor som är utan verkan och om betalningsvillkor som är utan verkan eller som har verkan endast om borgenären uttryckligen har godkänt villkoret.*

2 a §

En fordran på betalning för en vara eller tjänst i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet förfaller till betalning senast trettio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

² Senaste lydelse 1987:327.

betalas. Detsamma gäller när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har en sådan fordran på en myndighet eller ett annat offentligt organ.

Ett betalningsvillkor är utan verkan mot borgenären i den mån det inskränker borgenärens rätt till betalning enligt första stycket. I ett förhållande mellan näringsidkare får dock betalningen ske senare, om borgenären uttryckligen har godkänt detta.

2 b §

Har gäldenären i ett sådant fordringsförhållande som avses i 2 a § rätt att skjuta upp betalningen på grund av en undersökning av om varan eller tjänsten överensstämmer med avtalet, får betalningen skjutas upp i högst trettio dagar från det att varan mottogs eller tjänsten utfördes, om borgenären inte uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

2 c §

Det som sägs i 2 a och 2 b §§ gäller inte betalningar som förfaller enligt en avbetalningsplan.

4 a §

Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala ränta enligt 3 eller 4 § på en fordran på betalning för en vara eller tjänst är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet. Detsamma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *skall* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har *slutligt fastställts*.

6 §³

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *ska* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har *fastställts slutligt*.

Ett avtalsvillkor som innebär att räntan ska beräknas enligt en lägre räntefot än vad som följer av första stycket första meningen är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *han* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att *utge* full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *härtill* vara oskälig, får den ränta som annars skulle *utgå* jämkas.

8 §⁴

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *gäldenären* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att *betala* full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *till detta* vara oskälig, får den ränta som annars skulle *betalas* jämkas.

Ett avtalsvillkor som inskränker rätten till jämkning enligt första stycket är utan verkan mot gäldenären.

1. Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.

³ Senaste lydelse 2002:352.

⁴ Senaste lydelse 1987:327.

2. 2 a och 2 b §§ tillämpas inte på fordringar till följd av avtal som har Prop. 2012/13:36
ingåtts före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

dels att 1, 4, 5 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *förmå* gäldenären att *erlägga betalning för* en förfallen skuld.

Ersättningsskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *få* gäldenären att *betala* en förfallen skuld.

I lagen finns också bestämmelser om en gäldenärs skyldighet att i vissa fall betala förseningsersättning till borgenären.

4 §

Gäldenärens ersättningsskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning ska betalas, om det inte finns särskilda skäl till annat, med högst

1. sextio kronor för skriftlig betalningspåminnelse som avses i 2 §,

2. etthundraåttio kronor för krav som avses i 3 § 1,

3. etthundrasjuttio kronor för upprättande av amorteringsplan som avses i 3 § 2.

4 a §

Om en borgenär i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet har rätt till dröjsmålsränta till följd av att

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

en fordran på betalning för en vara eller tjänst inte har betalats i tid, har borgenären också rätt till en förseningsersättning. Detsamma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Förseningsersättning ska betalas med fyrahundra femtio kronor.

5 §

Har någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlægga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte den skyldighet som på annan grund än denna lag kan åvila gäldenären att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

Om borgenären har vidtagit någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ i syfte att få gäldenären att betala en förfallen skuld, är gäldenären inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden.

Om borgenären har rätt till förseningsersättning enligt 4 a §, är gäldenären skyldig att betala ersättning för sådana åtgärder som avses i 2 och 3 §§ endast till den del den sammanlagda ersättningen för åtgärderna överstiger förseningsersättningen.

Första och andra styckena hindrar inte att gäldenären kan vara skyldig att på annan grund än denna lag ersätta kostnader för mer omfattande förhandlingar för att lösa en tvist om en fordran.

6 §

Avtalsvillkor, som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § utvidgas utöver vad som följer av denna lag, är ogiltigt.

Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § första stycket utvidgas utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

Ett avtalsvillkor som innebär att borgenären inte har rätt till ersättning enligt 4 a § eller 5 § andra

stycket är ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl för att tillåta villkoret.

-
1. Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.
 2. För åtgärder enligt 2 eller 3 § som har vidtagits före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser om ersättningens storlek.
 3. 4 a § och 5 § andra stycket tillämpas på fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, även om fordringen grundas på ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare

Prop. 2012/13:36

Härigenom föreskrivs¹ att det i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare ska införas en ny paragraf, 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Vid handel med varor eller tjänster gäller det som sägs i denna lag om avtalsvillkor också för praxis som utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja avseende betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader.

Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *skall* ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *skall* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Föreslagen lydelse

23 §

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *ska* ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *eller om ersättning enligt 4 a § samma lag ska* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog den 16 februari 2011 direktivet (2011/7/EU) om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Direktivet är en omarbetning av ett tidigare direktiv (2000/35/EG), som genomfördes i svensk rätt år 2002 (2000 års direktiv, se propositionen Direktivet om sena betalningar [prop. 2001/02:132]). Det nya direktivet innehåller bestämmelser om bl.a. betalningsfrister, dröjsmålsränta och ersättning för indrivningskostnader. Det ska vara genomfört i nationell rätt senast den 16 mars 2013. Direktivet i dess lydelse på svenska finns i *bilaga 1*.

Våren 2011 gavs en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur direktivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2011:30). Även en begäran från Svensk Inkasso till regeringen, avseende ändring av ersättningsnivåerna enligt förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m., överlämnades till utredningen för åtgärd (Ju2011/1347/L2).

Utredningen (Ju 2011:04), som antog namnet Utredningen om snabbare betalningar, lämnade i april 2012 betänkandet Snabbare betalningar (SOU 2012:11).

Under utredningsarbetet har överläggningar hållits mellan företrädare för ansvariga departement i de nordiska länderna. Vid överläggningarna har man försökt enas om hur direktivet bör tolkas och, i viss mån, även hur det lämpligen bör genomföras.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2* och betänkandets författningsförslag finns i *bilaga 3*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftnings-ärendet (Ju2012/2869/L2).

En jämförelsetabell med en sammanställning av bestämmelserna i direktivet och närmast motsvarande bestämmelser i svensk lag finns i *bilaga 5*.

I propositionen behandlas också frågan om ökade möjligheter att jämka avtalsvillkor mellan näringsidkare. Riksdagen har i ett tillkännagivande, mot bakgrund av användningen av skiljeklausuler i förhållande till småföretagare, uttalat att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäliga avtalsvillkor mellan näringsidkare (bet. 2004/05:LU12 s. 19 f. och rskr. 2004/05:179).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 18 oktober 2012 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 6*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. Lagrådet anser bl.a. att tillämpningsområdet för räntelagen (1975:635) bör tydliggöras samt att det tydligare bör framgå att man inte kan avvika från alla bestämmelser om betalningstider genom avtal. Regeringen följer i allt väsentligt Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i författningskommentaren och föranleder även vissa förtydliganden i avsnitt 8.

I förhållande till lagrådsremissens lagförslag görs också några redaktionella ändringar.

4 Problemen med långa betalningstider och sena betalningar

När företag säljer varor och tjänster till andra företag eller till det allmänna sker betalningen ofta i efterhand. Köparen erbjuds på så sätt en viss tidsfrist att betala, en kredit. Krediter är betydelsefulla vid handelstransaktioner eftersom de förenklar betalningsadministrationen och möjliggör en mer effektiv handel. Det är därför viktigt att marknadsaktörerna har ett utrymme att anpassa kredittiden efter behoven i det enskilda fallet. Långa betalningstider, liksom sena betalningar, dvs. betalningar som sker efter förfallodagen, kan dock få negativa effekter.

Efter genomförandet av 2000 års direktiv tillsatte regeringen år 2006 en utredning som fick i uppdrag att kartlägga problemen med sena betalningar och långa betalningstider i näringslivet. Utredningen, som antog namnet Utredningen om långa betalningstider, redovisade sitt betänkande, *Betalningstider i näringslivet* (SOU 2007:55), hösten 2007. Av utredningens kartläggning framgick att betalningstiderna generellt inte är så långa i Sverige som i många andra europeiska länder, men att det i viss utsträckning även i Sverige förekommer både långa avtalade betalningstider och betalningsförseningar. Senare undersökningar, bl.a. företaget Intrum Justitias årliga mätningar av betalningstider i ett antal europeiska länder (European Payment Index), ger stöd för antagandet att betalningstiderna i Sverige inte har förändrats nämnvärt sedan år 2006.

Utredningens kartläggning utvisade att den genomsnittliga betalningstiden som små och medelstora företag angav i sina fakturor till andra företag eller offentlig sektor var 27 dagar. Den vanligaste avtalade betalningstiden i Sverige var trettio dagar alternativt en kalendermånad. Inom vissa branscher förekom längre avtalade betalningstider. Särskilt utmärkande i detta avseende var underleverantörer till transportmedelsindustrin samt elektronik- och teleproduktindustrin. När det gäller sena betalningar visade kartläggningen att omkring hälften av alla fakturor i Sverige betalas för sent även om det normalt inte är fråga om längre förseningar. Det kan finnas flera olika anledningar till att fakturor betalas för sent vid sidan av bristande betalningsförmåga hos gäldenären. Företag kan betala för sent av rent företagsekonomiska skäl, trots att betalningsförmåga finns. Ibland är orsaken bristfälliga rutiner, slarv hos gäldenären eller bristande respekt för gällande avtal. En förklaring kan vara att relativt få borgenärer begär dröjsmålsränta och ersättning för inkassoåtgärder, vilket gör att det inte kostar gäldenärerna någonting att dröja med betalningen.

För en borgenär innebär långa betalningstider och sena betalningar att likviditeten påverkas negativt. Detta gäller för både små och stora företag, även om mindre företag givetvis kan vara mer känsliga för att fakturor betalas sent. Likviditeten har betydelse för dels företagets förmåga att betala sina egna löpande utgifter, dels möjligheten till investeringar och utveckling av verksamheten. En försämrad likviditet kan därför i förlängningen inverka negativt på företagets lönsamhet och konkurrenskraft. En försämrad likviditet minskar också borgenärens möjligheter att betala sina egna leverantörer i tid; en stor del av kapitalet

binds i kundfordringar. I ett längre perspektiv kan de negativa effekterna av långa betalningstider och sena betalningar innebära att ett företag får betalningssvårigheter som i värsta fall kan leda till konkurs. Detta får givetvis följdverkningar för det enskilda företaget och dess närmaste omgivning. När ett företag eller det allmänna betalar en faktura för sent eller använder sig av långa betalningstider, drabbar det alltså inte bara motparten utan även andra företag längre ned i leverantörskedjan.

Betalningar som sker efter förfallodagen medför dessutom administrationskostnader för borgenären som inte alltid blir ersatta. Om företagets resurser används till indrivningsåtgärder i stället för att användas i den ordinarie verksamheten, minskar företagets lönsamhet och konkurrenskraft. Enligt en grov uppskattning uppgår de årliga kostnaderna för betalningspåminnelser till omkring en miljard kronor, fakturering av dröjsmålsränta till cirka 190 miljoner kronor, inkassokostnader till mellan en och två miljarder kronor samt betalningsförelägganden till 62 miljoner kronor (SOU 2007:55 s. 135 f.). Det är med andra ord fråga om betydande resurser, sammanlagt motsvarande flera miljarder kronor, som läggs på indrivningsåtgärder i stället för på tillväxtskapande verksamhet, vilket givetvis får betydelse för samhällsekonomin. Därtill kommer att sena betalningar också leder till en finansiell osäkerhet för leverantörerna. Företagen kan tvingas att tillförsäkra sig en större andel rörelsekapital, i stället för att använda medlen för tillväxtskapande investeringar.

Även om Sverige, liksom de andra nordiska länderna, uppvisar kortare betalningsperioder än vad som är vanligt i övriga Europa, kan samhälls-ekonomiska fördelar uppnås genom att betalningar inom näringsliv och offentlig sektor sker snabbare än i dag. Regler som främjar detta förbättrar villkoren för företagandet.

5 Direktivet och dess genomförande

Direktivet – bakgrund, syfte och huvudsakligt innehåll

Inom EU har arbetet för att förkorta betalningstider och bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner bedrivits under lång tid. Redan år 1995 uppmanade kommissionen genom en rekommendation medlemsstaterna att arbeta med frågan om sena betalningar (EGT L 127, 10.6.1995, s. 19). Efterföljande utvärdering utmynnade så småningom i 2000 års direktiv. En utvärdering av det direktivet resulterade i sin tur i det nu aktuella direktivet. Flera av reglerna i det nya direktivet är i sak oförändrade i förhållande till tidigare direktiv. I vissa avseenden är det nya direktivet dock mer långtgående, bl.a. innehåller det bestämmelser om betalningsperiodens längd. Liksom 2000 års direktiv är det nya direktivet ett s.k. minimidirektiv. Detta innebär att medlemsstaterna tillåts ha ett bättre, men inte sämre, skydd för borgenärerna än vad som följer av direktivet.

Direktivets syfte och tillämpningsområde anges i *artikel 1*. Syftet med direktivet är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja

särskilt de små och medelstora företagens konkurrenskraft. Direktivet ska, med vissa möjliga undantag, gälla för alla betalningar vid handelstransaktioner.

I *artikel 2* definieras en rad begrepp. Med *handelstransaktioner* avses transaktioner mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning. *Offentlig myndighet* definieras som varje upphandlande myndighet enligt definitioner i direktiven om offentlig upphandling, och *företag* som varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person. I artikeln finns också definitioner av *sen betalning*, *ränta vid sen betalning*, *lagstadgad ränta vid sen betalning*, *referensränta*, *förfallet belopp*, *återtagandeförbehåll* och *exekutionstitel*.

Artikel 3 behandlar transaktioner mellan företag. Bestämmelserna om rätten till ränta vid sen betalning (punkterna 1–3) är i sak oförändrade i förhållande till 2000 års direktiv, som redan har genomförts i svensk rätt (prop. 2001/02:132 s. 27 f.). Artikeln innehåller även bestämmelser om begränsning av dels den tid för undersökning av en vara eller tjänst som en köpare kan ha rätt till före betalning (punkt 4) och dels betalningsperiodens längd (punkt 5). Dessa bestämmelser saknar motsvarighet i tidigare direktiv. Motsvarande bestämmelser om rätten till ränta samt begränsning av undersöknings- och betalningsperioden vid transaktioner när gäldenären är en offentlig myndighet finns i *artikel 4*. Av *artikel 5* följer att direktivet inte ska påverka parternas möjligheter att, i enlighet med nationell rätt, avtala om avbetalningsplaner. Artiklarna 3–5 behandlas i avsnitt 6.

Artikel 6 reglerar en borgenärs rätt till ersättning för indrivningskostnader. Borgenären ska vid sen betalning automatiskt ha rätt till en fast ersättning om minst 40 euro och därutöver ha rätt till skälig ersättning för indrivningskostnader som överstiger detta belopp. Artikeln behandlas i avsnitt 7.

I *artikel 7* finns bestämmelser om oskäliga avtalsvillkor och bruk avseende betalningsperioder, ränta och ersättning för indrivningskostnader, som till viss del överensstämmer med bestämmelser i 2000 års direktiv. Liksom i tidigare direktiv är bestämmelserna av både civilrättslig och marknadsrättslig karaktär. Avtalsvillkor eller bruk som är grovt oskäliga mot borgenären ska antingen inte få verkställas eller medföra skadeståndsskyldighet och det ska även finnas effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av grovt oskäliga avtalsvillkor eller bruk. Dessa frågor behandlas i avsnitt 8.

Artikel 8 behandlar frågor om insyn och information. Medlemsstaterna ska bl.a. se till att offentliggöra den gällande räntesatsen för den lagstadgade räntan vid sen betalning. Sverige uppfyller redan det kravet genom att Riksbanken fastställer och offentliggör nivån på referensräntan och under vilken period den ska gälla. Medlemsstaterna ska också vid behov vidta informationsinsatser för att höja medvetenheten bland företag om påföljderna vid sen betalning.

I *artikel 9* finns en bestämmelse om återtagandeförbehåll. Medlemsstaterna ska ha bestämmelser som föreskriver att en säljare behåller rätten till varor som sålts, när säljaren inte får betalt och ett återtagandeför-

behåll har avtalats. Bestämmelsen finns även i 2000 års direktiv och föranledde vid genomförandet av det direktivet inga ändringar i svensk rätt (prop. 2001/02:132 s. 41 f.).

Artikel 10 handlar om indrivning av obestridda fordringar. Medlemsstaterna ska se till att en borgenär normalt kan få en exekutionstitel inom 90 dagar från det att talan väcktes, om fordringen är obestridd. Den tid det tar att delge handlingar räknas inte in i tidsfristen, inte heller förseningar som orsakats av borgenären. Även denna bestämmelse finns i 2000 års direktiv. Vid genomförandet av det direktivet ansågs svensk rätt uppfylla kravet på skyndsamhet (prop. 2001/02:132 s. 42 f.).

I artiklarna 11–15 finns slutbestämmelser om bl.a. införlivande.

Direktivet bör genomföras genom ändringar i befintliga författningar

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Det innebär att medlemsstaterna inte är bundna av direktivets terminologi och systematik. Det avgörande är att medlemsstaterna i sitt genomförande uppnår det avsedda resultatet. Medlemsstaterna ska också verka för en enhetlig tolkning och tillämpning av EU-rätten. Särskilt viktigt är detta när det gäller direktiv, som i likhet med detta, syftar till att säkerställa en väl fungerande inre marknad. En likartad tolkning och tillämpning av reglerna främjar goda konkurrensvillkor i näringslivet.

Direktivets bestämmelser tar sikte på frågor om betalningstider och konsekvenser av försenade betalningar. I svensk rätt regleras dessa frågor i centrala förmögenhetsrättsliga författningar. I allmänhet är det en fördel om det är möjligt att genomföra EU-direktiv i författningar som redan innehåller bestämmelser på de aktuella områdena. Tillämparna kan då lättare få en överblick över relevanta delar av rättsordningen. Den metoden användes också när 2000 års direktiv genomfördes i svensk rätt, vilket huvudsakligen skedde genom ändringar i räntelagen (1975:635) och lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare. En naturlig utgångspunkt är därför att genomföra även det nya direktivet, eller närmare bestämt de bestämmelser i direktivet som innehållsmässigt skiljer sig från tidigare direktiv, på samma sätt. Ett sådant genomförande är inte helt okomplicerat ur ett rättssystematiskt perspektiv. Dessa svårigheter är dock inte sådana att det klart framstår som mer lämpligt att huvudsakligen genomföra direktivet genom en särskild lag. Direktivet bör alltså, i enlighet med vad utredningen föreslår, genomföras i svensk rätt genom ändringar i befintliga författningar.

Behovet av informationsinsatser

Utredningen föreslår att regeringen lämnar ett uppdrag till Tillväxtverket att genomföra en upplysningsinsats för att öka företagens medvetenhet om handelskrediter och kredithantering. Det finns dock redan i dag informationsportaler som riktar sig till företagare, t.ex. webbplatsen verksamt.se. Berörda näringslivsorganisationer och myndigheter kan också förväntas uppdatera sina webbplatser med relevant information om

6 Betalningstider

Regeringens förslag: Vid handelstransaktioner ska en fordran betalas senast trettio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas. Detta gäller alltid när en myndighet eller ett annat offentligt organ är gäldenär men i ett förhållande mellan näringsidkare ska betalningen få ske senare, om borgenären uttryckligen har godkänt det.

Den tid som en gäldenär har rätt att skjuta upp betalningen på grund av en undersökning av om en vara eller tjänst överensstämmer med avtalet ska begränsas till trettio dagar, om borgenären inte uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

De nya bestämmelserna om betalningstid ska inte gälla betalningar som förfaller enligt en avbetalningsplan.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att en fordran, i förhållande mellan näringsidkare, ska förfalla till betalning senast sextio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas. Vidare föreslår utredningen att tillämpningsområdet för bestämmelsen om undersökningsperiodens längd inte begränsas till handelstransaktioner.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning. *Finansbolagens Förening, Sveriges advokatsamfund, Skurups kommun, Stockholms kommun, Branschorganisationen Svensk Elektronik, Branschorganisationen Svensk Automation, Stiftelsen Branschorganisationernas Kansli, Småföretagarnas Riksförbund, Mobilkranföreningen* och *Svensk Industriförening* anser dock att den föreslagna betalningsperioden näringsidkare emellan bör vara trettio dagar i stället för sextio dagar. *Svenska Teknik & Designföretagen* anser att betalningstiden bör begränsas till trettio dagar för såväl offentlig som privat sektor utom i undantagsfall samt att betalningsplaner inte ska få medföra längre betalningstider. Även *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, som ifrågasätter om inte utredningen borde ha övervägt skarpere skyddsregler för borgenärer än det minimum som föranleds av direktivet, framhåller att det finns anledning att befara att gäldenärer kommer att anpassa sig mot det föreslagna riktmärket sextio dagar och inte de trettio dagar eller mindre som i allmänhet är tumregel i dag. *Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har synpunkter på utredningens förslag om ändring i köplagen (1990:931) angående undersökningsperiodens längd och efterfrågar vissa klargöranden. Fakultetsnämnden anser vidare att den föreslagna ändringen inte uppfyller direktivets krav, eftersom köplagen inte gäller tjänster. Nämnden anser även att den nordiska rättslikheten på köprättens område inte har beaktats i tillräcklig mån.

Betalningsperiodens längd i ett förhållande mellan näringsidkare

Enligt direktivet ska medlemsstaterna, när det gäller handelstransaktioner mellan näringsidkare, se till att den betalningsperiod som fastställs i parternas avtal inte överstiger sextio kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställs i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt mot borgenären i den mening som avses i artikel 7 (artikel 3.5).

Kravet på att en längre betalningsperiod uttryckligen ska ha fastställts i avtalet syftar till att säkerställa att borgenären ges ett verkligt inflytande över betalningsperiodens längd. En betalningsperiod som bestäms genom t.ex. borgenärens passivitet eller sedvänja kan därför inte betraktas som uttryckligen avtalad i direktivets mening. Detsamma kan i vissa fall gälla en betalningsperiod som följer av ett standardavtal.

Om inget annat är bestämt mellan parterna, gäller som huvudregel i svensk rätt att gäldenären ska betala en fordran när borgenären kräver det (se bl.a. 49 § första stycket köplagen och 5 § lagen [1936:81] om skuldebrev). Någon motsvarighet till direktivets bestämmelse om betalningsperiodens längd finns inte. Svensk rätt tillåter i princip betalningsperioder som överstiger de tidsgränser som anges i direktivet, trots att betalningsperiodens längd inte kan anses uttryckligen avtalad mellan parterna i direktivets mening. För att uppfylla direktivets krav behövs därför kompletterande lagstiftning.

Regeringen delar utredningens bedömning att det är lämpligast att genomföra direktivet genom att i räntelagen införa en bestämmelse om när en fordran vid handelstransaktioner mellan näringsidkare senast förfaller till betalning. Räntelagen har ett brett tillämpningsområde och innehåller bestämmelser om dröjsmålsränta, vilka har nära samband med frågan om fordringars förfallodag. Bestämmelsen bör utformas som en skyddsregel, som kan tillämpas för att begränsa betalningsperiodens längd i de situationer när en längre betalningstid bestäms på annat sätt än genom ett uttryckligt avtal. Avsikten med en sådan bestämmelse är alltså inte att ange någon normal betalningstid vid handelstransaktioner mellan näringsidkare och inte heller att ändra huvudregeln att betalning ska ske vid anfordran, om inget annat är bestämt mellan parterna.

Utgångspunkten bör, som utredningen föreslår, vara att betalningsperioden inleds när borgenären framställer ett krav på att en fordran ska betalas. Förutom att en sådan ordning uppfyller direktivets krav överensstämmer den som sagt med gällande svenska regler på området. En sådan reglering är också enklare att tillämpa och hantera ur bevishänseende än en regel som utgår från någon annan tidpunkt, t.ex. från när leverans skedde. I direktivet betonas även fakturans betydelse för bestämmandet av betalningsfristen (skäl 18).

När det gäller betalningsperiodens längd ställer direktivet upp en tidsgräns om sextio dagar. Eftersom det är fråga om ett minimidirektiv till skydd för borgenären är det möjligt att föreslå en strängare reglering än direktivet föreskriver. Utredningen har inte funnit skäl för det, bl.a. med hänvisning till principen om avtalsfrihet. Flera remissinstanser anser dock att betalningsperiodens längd i stället bör vara trettio dagar, i likhet med vad som enligt direktivet som huvudregel gäller i förhållande mellan en näringsidkare och en offentlig myndighet (se mer nedan). En utgångs-

punkt för den civilrättsliga lagstiftningen som rör företagande är neutralitet i förhållande till olika marknader och intressenter. En betalningsperiod om trettio dagar ligger dessutom i linje med den faktiska genomsnittliga betalningstiden i Sverige, som enligt senare undersökningar är knappt trettio dagar. Som en del remissinstanser anför finns det risk för att en betalningsperiod om sextio dagar uppfattas som den ”normala” betalningsperioden, vilket kan leda till längre betalningstider. Att i bestämmelsen ange en längsta betalningsperiod om trettio dagar innebär inte heller ett nämnvärt större ingrepp i avtalsfriheten jämfört med att föreskriva en längsta betalningsperiod om sextio dagar. Parterna kan ju uttryckligen avtala om en annan betalningsperiod. Sammanfattningsvis anser regeringen att betalningsperiodens längd ska vara trettio dagar, om inte borgenären uttryckligen har godkänt en längre betalningsperiod.

Enligt direktivet förutsätter en längre betalningsperiod inte bara ett uttryckligt avtal. Den längre betalningsperioden får inte heller vara grovt oskälig mot borgenären. Som framgår av avsnitt 8 finns det i svensk rätt tillräckliga möjligheter att angripa oskäliga betalningsvillkor. Det gäller oavsett om det är ett villkor som uppställts i avtal eller genom sedvänja. En oskäligt lång betalningsperiod är alltså inte tillåten enligt gällande svensk rätt. Det finns därför inget behov av att i den nya kompletterande bestämmelsen särskilt ange att betalningsperiodens längd inte får vara oskälig mot borgenären.

När det gäller bestämmelsens tillämpningsområde finner regeringen, i likhet med utredningen, inte skäl att gå längre än vad direktivet föreskriver. Bestämmelsen bör således endast gälla i fordringsförhållanden mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet vid betalning för varor eller tjänster.

Betalningsperiodens längd i ett förhållande mellan en näringsidkare och det allmänna

När en offentlig myndighet är gäldenär ger direktivet borgenären ett starkare skydd. I direktivet föreskrivs att betalningsperioden normalt inte ska överstiga trettio dagar efter mottagande av krav på betalning. Om varan eller tjänsten emellertid tas emot senare, eller kontrolleras före betalning, får tiden inte överstiga trettio dagar efter mottagandet eller kontrollen (artikel 4.3). Avtalade betalningsperioder får inte överstiga dessa tider om inte annat är uttryckligen överenskommet och då endast under förutsättning att det är objektivt motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär. Under inga omständigheter får avtalade betalningstider överstiga sextio dagar (artikel 4.6). Medlemsstaterna tillåts även generellt förlänga betalningsperioden till högst sextio dagar för vissa särskilt angivna typer av offentliga myndigheter och organ (artikel 4.4).

Med offentlig myndighet avses enligt artikel 2.2 varje upphandlande myndighet enligt definitionen i artikel 2.1 a i direktiv 2004/17/EG och i artikel 1.9 i direktiv 2004/18/EG, oavsett upphandlingens föremål eller värde. Av dessa direktiv framgår att en upphandlande myndighet kan vara en statlig, regional eller lokal myndighet, ett offentligt organ samt en sammanslutning av en eller flera sådana myndigheter eller ett eller flera sådana organ. Staten, kommuner och landsting, inklusive

statliga och kommunala myndigheter, omfattas således av definitionen. Enligt upphandlingsdirektiven är ett offentligt organ, i huvudsak, varje organ, i form av en juridisk person, som har inrättats för att tillgodose behov i det allmännas intresse, förutsatt att behovet inte har industriell eller kommersiell karaktär, om verksamheten till största delen finansieras av en myndighet, kontrolleras av en myndighet eller får mer än hälften av ledamöterna i ledningsorganet utsedda av en myndighet. Också exempelvis aktiebolag eller ekonomiska föreningar kan alltså omfattas av definitionen och därmed av direktivets bestämmelse om begränsade betalningstider. Det sagda bör, på samma sätt som vid genomförandet av 2000 års direktiv, komma till uttryck i den svenska lagen genom att där använda begreppet myndighet eller annat offentligt organ. En myndighet eller ett offentligt styrt organ enligt upphandlingslagstiftningen är följaktligen också en myndighet eller ett annat offentligt organ i detta sammanhang.

Utgångspunkten för betalningsperiodens längd bör vara densamma när det allmänna är gäldenär som i andra förhållanden, dvs. betalningsperioden bör inledas när borgenären framställer sitt krav på betalning. Samma skäl gäller här som för motsvarande reglering mellan näringsidkare.

En generell möjlighet att uttryckligen avtala om en längre betalningsperiod saknas alltså när gäldenären är en myndighet eller annat offentligt organ. Möjligheten att i vissa undantagsfall uttryckligen avtala om betalningsperioder upp till sextio dagar bedöms enligt utredningen inte fylla någon egentlig funktion, eftersom man genom avbetalningsplaner kan uppnå samma syfte samtidigt som man inte behöver bedöma vad som ”objektivt sett är motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär eller inslag”. Under beredningen av ärendet har det inte heller framkommit att det finns behov av en sådan begränsad avtalsmöjlighet eller att det finns behov av att generellt förlänga betalningsperioden till högst sextio dagar för vissa särskilt angivna kategorier av offentliga myndigheter och organ. Det finns således inte tillräckliga skäl för att utnyttja de möjligheter som direktivet ger att i vissa undantagsfall tillåta betalningstider upp till sextio dagar. Betalningsperioden bör alltså inte få överstiga trettio dagar.

I likhet med vad som gäller i näringsidkarförhållanden bör detta endast gälla vid handelstransaktioner, dvs. när en näringsidkare har en fordran på en myndighet eller annat offentligt organ på betalning för varor eller tjänster.

Enligt direktivet får dagen för mottagandet av fakturan inte bli föremål för ett avtalsvillkor mellan parterna (artikel 4.3 b). Den föreslagna regleringen, som utgår från att en fordran ska betalas senast trettio dagar efter framställande av ett betalningskrav, är tvingande. Någon särskild reglering om mottagandet av en faktura behövs därför inte.

Det kan i sammanhanget nämnas att en myndighet eller ett annat offentligt organ i borgenärsställning, som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk natur, kan omfattas av begreppet näringsidkare.

I direktivet finns särskilda bestämmelser för det fall att en köpare har rätt att undersöka en vara eller tjänst innan betalning sker. Det kan t.ex. finnas en rätt att kontrollera en varas kvalitet eller funktionalitet i den egna verksamheten. Köparen kan också ha rätt att besiktiga en utförd tjänst innan den betalas. I direktivet föreskrivs som huvudregel att en sådan undersökning inte får pågå längre än trettio dagar från mottagandet av varan eller tjänsten. En längre undersökningsperiod är möjlig, om det uttryckligen har fastställts i avtalet och inte är grovt oskäligt mot borgenären i den mening som avses i artikel 7 (artiklarna 3.4 och 4.5). Bestämmelserna syftar till att förkorta betalningstiderna genom att begränsa den tid som betalningsperioden får förlängas till följd av en undersökning av en levererad vara eller utförd tjänst.

Huvudregeln i svensk rätt är att en köpare ska betala när säljaren kräver det. I köplagen föreskrivs dock att innan en vara betalas, har köparen rätt att undersöka den på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna. Detta gäller dock inte om det avtalade sättet för avlämnandet och betalningen är oförenligt med en sådan undersökning (49 § andra stycket). Någon begränsning av hur länge en undersökning får pågå anges inte. Det är tillräckligt att en sedvänja tillåter en sådan undersökning för att betalningen ska få skjutas upp. Det gäller även om sedvänjan tillåter en längre undersökningsperiod än trettio dagar. Längre undersökningsperioder kan även följa av standardavtal eller avtal som ingåtts genom t.ex. passivitet eller konkludent handlande. För att uppfylla kraven i direktivet behövs därför en kompletterande bestämmelse som begränsar den tid som en undersökning av en vara eller tjänst kan skjuta upp betalningen, om inte borgenären uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod. Liksom vad gäller i fråga om betalningstidens längd finns redan i dag tillräckliga möjligheter att angripa oskäligt långa undersökningsperioder.

Utredningen föreslår att det införs en sådan bestämmelse i köplagen. Ett problem med ett sådant genomförande är dock att köplagen endast är direkt tillämplig på köp av varor. Även om köplagen många gånger kan tillämpas analogt på tjänster, framstår en sådan lösning som mindre lämplig. Härtill kommer att köplagen inte är tillämplig på internationella köp. Det finns en särskild lag för sådana köp. Med hänsyn till det sakliga sambandet bör bestämmelsen i stället tas in i samma lag som övriga nu aktuella bestämmelser om betalningsperioder, dvs. i räntelagen. En sådan lösning innebär att regleringen blir mer överskådlig, vilket underlättar för tillämparna.

När det gäller bestämmelsens tillämpningsområde finner regeringen inte skäl att gå längre än vad direktivet föreskriver. Tvärtom är det lämpligt att denna bestämmelse får samma tillämpningsområde som de bestämmelser som gäller betalningstidens längd. Bestämmelsen bör alltså endast gälla vid handelstransaktioner, dvs. vid leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot betalning mellan näringsidkare eller mellan en näringsidkare och en myndighet, när myndigheten är gäldenär.

Enligt direktivet ska parternas möjligheter att, i enlighet med nationell rätt, avtala om avbetalningsplaner inte påverkas (artikel 5). Om parterna har avtalat att betalning ska ske enligt en avbetalningsplan, bör de nya bestämmelserna i räntelagen om betalningstid och undersökningsperiod inte vara tillämpliga. En bestämmelse av detta innehåll bör därför tas in i räntelagen.

Direktivet uppställer inte något krav på att avbetalningsplaner ska vara uttryckligen avtalade. Utredningen föreslår att ett sådant krav ska gälla. Avtalar parterna om en avbetalningsplan, torde detta normalt ha bestämts särskilt. Det bedöms därför inte nödvändigt att ta med ett sådant krav i bestämmelsen.

7 Förseningsersättning

Regeringens förslag: Om en fördran vid handelstransaktioner inte betalas i tid, ska borgenären ha rätt till en förseningsersättning om 450 kronor. Har borgenären rätt till förseningsersättning, ska gäldenären vara skyldig att betala ersättning för betalningspåminnelse och inkassokostnader endast till den del kostnaderna överstiger förseningsersättningen.

Kronofogdemyndigheten ska inom ramen för den summariska processen självmant pröva om ett yrkande om förseningsersättning är ogrundat eller obefogat.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. *Arvika kommun, Kils kommun och Kristinehamns kommun* avstyrker dock att det utöver dröjsmålsränta även införs en förseningsersättning. *Kronofogdemyndigheten* anser att det inte ska finnas någon rätt till ersättning för inkassokostnader om det finns rätt till förseningsersättning, alternativt att gäldenären ska vara skyldig att betala förseningsersättning vid sidan av inkassokostnaderna.

Skälen för regeringens förslag

En rätt till förseningsersättning införs vid betalningsdröjsmål

Artikel 6 i direktivet handlar om borgenärens rätt till ersättning för indrivningskostnader. Borgenären ska vid en betalningsförsening ha rätt till ersättning med ett fast belopp om minst 40 euro vid handelstransaktioner. Ersättningen ska utgå när borgenären har rätt till dröjsmålsränta och betalas utan att det krävs en påminnelse.

I svensk rätt finns det regler som ger en borgenär rätt till dröjsmålsränta vid sena betalningar. Det saknas dock en reglering som också ger borgenären rätt till en fast ersättning, s.k. förseningsersättning.

En tänkbar lösning vore att låta rätten till förseningsersättning ersätta rätten till dröjsmålsränta när räntebeloppet annars skulle understiga ett

belopp motsvarande 40 euro. Det skulle skapa en effektiv reglering för att motverka den vanliga förekomsten av sena betalningar av fordringar på mindre belopp. Rätten till dröjsmålsränta och rätten till förseningsersättning framstår dock som fristående från varandra i direktivet. I direktivet anges att det fasta beloppet kan kumuleras med ränta vid sena betalningar (skäl 19). Det framstår därför som tveksamt om en sådan lösning skulle vara lojal mot direktivets reglering.

I direktivet sägs att förseningsersättningen ska utgöra en ersättning för borgenärens egna, eller interna, indrivningskostnader (artikel 6.2 och skäl 20). Det ligger alltså nära till hands att se förseningsersättningen som en kompensation liknande ersättningen för inkassokostnader enligt lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. (inkassokostnads-lagen). Förseningsersättningen bör därför, som utredningen föreslår, behandlas som en ersättning enligt den lagen.

Enligt inkassokostnadslagen ska en gäldenär ersätta en borgenär för kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld. Borgenären har rätt att få ersättning med belopp som normalt uppgår till 50 kronor för betalningspåminnelse, 160 kronor för inkassokrav och med 150 kronor för upprättande av amorteringsplan. Den sammanlagda ersättningen för dessa åtgärder uppgår till 360 kronor. En gäldenär som inte betalar i tid drabbas alltså av successivt ökande kostnader som är hänförliga till borgenärens ansträngningar för att få betalt. Detta är en väl fungerande ordning som ger borgenären ersättning för nedlagt arbete och gäldenären kontinuerligt incitament att betala. Den är också enkel att tillämpa. För att behålla dagens väl inarbetade ordning och incitamentet att betala skulle en lämplig lösning vara att låta förseningsersättningen utgå vid sidan om ersättningen för inkassoåtgärder. Detta skulle dock i praktiken innebära att denna typ av ersättning mer än dubbleras och att borgenären ofta överkompenseras för sina inledande indrivningsåtgärder. När förseningsersättning utgår bör därför, som utredningen föreslår, ersättning för betalningspåminnelse och inkassokostnader endast utgå i den mån dessa överstiger förseningsersättningen. I praktiken kommer detta att ske sällan, eftersom förseningsersättningen normalt överstiger ersättningen för inkassoåtgärder.

Direktivet föreskriver att det fasta beloppet ska uppgå till minst 40 euro. Förseningsersättningen kommer att aktualiseras i ett mycket stort antal fall och kommer alltså att ingå som en del i den betydande mängd kravbrev som skickas. Det är mot den bakgrunden angeläget att det inte råder någon osäkerhet om beloppets storlek. Beloppet bör därför i den svenska lagstiftningen inte anges i euro utan i svenska kronor. Av samma skäl bör beloppet inte heller knytas till något slags index. Under de senaste sex åren – från augusti 2006 till augusti 2012 – har växelkursen varierat mellan ungefär 8,2 kronor och 11,7 kronor. 40 euro har således motsvarat mellan cirka 330 kronor och 470 kronor. Det är inte lämpligt att beloppet bestäms till en så låg nivå att en valutaförändring skulle leda till att beloppet motsvarar en betydligt lägre summa än 40 euro. Mot denna bakgrund framstår 450 kronor som en lämplig nivå på förseningsersättningen.

Enligt direktivet ska en borgenär även ha rätt till skälig ersättning för alla indrivningskostnader som överstiger förseningsersättningen. Som anges ovan ska ersättning för betalningspåminnelse och inkassokostnader

utgå i den mån borgenärens kostnader är högre än förseningsersättningen. Därutöver har en borgenär rätt till ersättning för utsoknings- och rättegångskostnader (se prop. 2001/02:132 s. 33 f.).

Kronofogdemyndigheten ska beakta om ett krav på förseningsersättning är ogrundat eller obefogat

Om en part framställer ett ogrundat eller obefogat yrkande inom ramen för den summariska processen, ska Kronofogdemyndigheten, utan att det krävs en invändning från motparten, behandla yrkandet som om motparten bestritt det (23 § lagen [1990:746] om betalningsföreläggande och handräckning). Ett yrkande om ersättning för åtgärder enligt inkassokostnadslagen ska alltid antas vara ogrundat eller obefogat om ersättning inte kan utgå enligt den lagen. Avsikten är att Kronofogdemyndigheten på eget initiativ ska pröva att en borgenärs ersättningsyrkande står i överensstämmelse med inkassokostnadslagen. Förseningsersättningen bör i detta hänseende bedömas på samma sätt som övriga ersättningar enligt inkassokostnadslagen. Även ett yrkande om förseningsersättning bör alltså antas vara ogrundat eller obefogat, om inte den yrkade förseningsersättningen kan utgå enligt inkassokostnadslagen.

8 Oskäliga avtalsvillkor

Regeringens förslag: Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala dröjsmålsränta vid handelstransaktioner ska vara utan verkan mot borgenären. Detta ska gälla såväl i ett förhållande mellan näringsidkare som när en näringsidkare tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning till en myndighet eller ett annat offentligt organ.

När en myndighet eller ett annat offentligt organ är gäldenär ska ett avtalsvillkor som innebär att dröjsmålsräntan är lägre än den lagstadgade räntan vara utan verkan mot näringsidkaren vid handelstransaktioner.

Ett avtalsvillkor som innebär att en borgenär inte har rätt till förseningsersättning eller till ersättning för eventuella överstigande inkassokostnader ska vara ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl för att tillåta villkoret.

En fortsatt tillämpning av en oskälig sedvänja i fråga om betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader ska kunna förbjudas efter en prövning i Marknadsdomstolen.

Regeringens bedömning: Det finns för närvarande inte skäl att ytterligare utreda frågan om ökade möjligheter att i andra sammanhang jämka oskäliga avtalsvillkor mellan näringsidkare.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att avtalsvillkor som innebär att dröjsmålsränta inte ska utgå ska vara utan verkan mot borgenären i alla förhållanden mellan näringsidkare, dvs. inte bara vid handelstransaktioner. Utred-

ningen lägger inte fram något förslag om förbud mot fortsatt användning av bruk eller annan sedvänja som kan anses oskälig.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning. *Skurups kommun* och *Stockholms kommun* avstyrker dock förslaget om en tvingande rätt till dröjsmålsränta och anser att det ska vara möjligt att inskränka rätten genom avtal. *Marknadsdomstolen* påpekar att direktivet synes ställa krav på att också bruk som är oskäligt ska kunna förbjudas vid handelstransaktioner.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

En tvingande rätt till dröjsmålsränta

Utgångspunkten i direktivet, liksom i 2000 års direktiv, är att borgenären ska ha en automatisk rätt till dröjsmålsränta. Rätten till dröjsmålsränta inträder alltså utan att det krävs någon åtgärd från borgenärens sida. Dröjsmålsränta ska betalas från dagen efter förfallodagen, om den är fastställd i förväg, och i annat fall ska ränta utgå trettio dagar efter det att fakturan eller leveransen har mottagits, alternativt efter det att leveransen har kontrollerats enligt avtal eller lag. Svensk rätt går emellertid något längre och föreskriver att ränta ska utgå från förfallodagen om denna är bestämd i förväg (3 § räntelagen), från tidpunkten för krav på betalning mot avlämnade av varan (71 § andra stycket köplagen) eller annars redan trettio dagar efter det att krav har framställts (4 § räntelagen).

Enligt artikel 7 i direktivet ska ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ränta vid sen betalning inte får tas ut anses som grovt oskäligt vid handelstransaktioner. Villkoret ska inte vara verkställbart eller ge upphov till skadestånd. Medlemsstaterna ska också säkerställa att grovt oskäliga villkor eller bruk om räntesats för ränta vid sen betalning inte är verkställbara eller ger upphov till skadestånd. Som framgår av avsnitt 6 får inte heller betalningstider vara grovt oskäliga även om de är uttryckligen fastställda i avtalet. När det ska fastställas om ett avtalsvillkor är grovt oskäligt mot borgenären ska enligt direktivet alla omständigheter i fallet beaktas inklusive varje kraftig avvikelse från gott handelsbruk som strider mot god tro och god sed, produktens eller tjänsternas beskaffenhet samt om gäldenären har något objektiva skäl för att avvika från direktivets bestämmelser.

Det finns i svensk rätt en generell möjlighet att angripa oskäliga avtalsvillkor genom den s.k. generalklausulen i 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen). Ett avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. De omständigheter som direktivet fäster vikt vid kan alltså beaktas vid en jämkning av ett avtalsvillkor enligt 36 § avtalslagen. Vid en bedömning enligt svensk rätt av om ett avtalsvillkor är oskäligt beaktas även parternas inbördes styrkeförhållande. Eftersom direktivet har det uttalade syftet att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft (artikel 1.1), och alla omständigheter i fallet ska beaktas, får också ett beaktande av parternas styrkeförhållanden anses ligga i linje med direktivets bestämmelser. Till skillnad från vad direktivet föreskriver krävs det inte

att ett villkor är grovt oskäligt för att det ska kunna jämkas enligt 36 § avtalslagen. När omständigheterna är sådana att ett villkor är grovt oskäligt enligt direktivet, kan det alltså angripas med stöd av 36 § avtalslagen.

Ett villkor om att dröjsmålsränta inte får tas ut torde ofta kunna anses vara oskäligt i den mening som avses i generalklausulen. Beroende på omständigheterna behöver dock detta inte alltid vara fallet, särskilt som rätten till dröjsmålsränta framgår av räntelagen som uttryckligen är dispositiv. Direktivets reglering är absolut, dvs. ett avtalsvillkor om att dröjsmålsränta inte utgår, ska alltid vara ogiltigt. Med hänsyn till det sagda bör en reglering införas om att ett villkor med sådant innehåll ska vara utan verkan mot borgenären. Om en sådan tvingande bestämmelse kringgås genom att parterna avtalar om en så låg räntesats att förhållandena är att betrakta som grovt oskäliga enligt direktivet, kan räntevillkoret jämkas med stöd av 36 § avtalslagen. En sedvänja som strider mot en sådan tvingande civilrättslig bestämmelse är enligt allmänna rättsprinciper inte heller bindande mellan parterna och följaktligen inte verkställbar.

Direktivets bestämmelser gäller för handelstransaktioner mellan näringsidkare. Det saknas anledning att i svensk rätt utsträcka ogiltighetsregeln i räntelagen till att gälla annat än kommersiella transaktioner. Det ska alltså inte råda några hinder mot att avtala bort dröjsmålsräntan i konsumentförhållanden. De nuvarande reglerna i räntelagen som föreskriver att dröjsmålsränta ska betalas utan att borgenären särskilt i sin betalningsanfordran behöver ange att ränta ska utgå vid betalningsdröjsmål gäller i alla förhållanden mellan näringsidkare, dvs. oavsett vad avtalet rör. Utredningen anser mot den bakgrunden att vissa tillämpningssvårigheter kan uppkomma om den tvingande rätten till dröjsmålsränta inskränks till att bara gälla vid handel med varor och tjänster och föreslår därför att rätten till dröjsmålsränta ska vara tvingande i samtliga förhållanden mellan näringsidkare. Det innebär att en tvingande rätt till ränta skulle gälla i många olika situationer, t.ex. när en kommissionär är skyldig att redovisa för medel som han mottagit från en huvudman, vid skadestånds- och andra ersättningskrav samt vid andra slags fordringar som inte har samband med leverans av varor eller utförande av tjänster. En tvingande rätt till dröjsmålsränta som inte begränsas till handelstransaktioner innebär ett förhållandevis stort ingrepp i avtalsfriheten med svåröverblickbara konsekvenser. Regeringens bedömning är därför att den tvingande rätten till dröjsmålsränta bör avgränsas till att, i enlighet med direktivet, gälla krav på betalning för varor och tjänster i förhållanden mellan näringsidkare.

Direktivets bestämmelser om en tvingande rätt till dröjsmålsränta gäller även när en näringsidkare tillhandahåller en myndighet eller ett annat offentligt organ varor eller tjänster mot betalning. Det saknas också här anledning att utsträcka ogiltighetsregeln till att gälla annat än kommersiella transaktioner, vilket utredningen inte heller föreslår. Förhållandena när det allmänna agerar utanför området för kommersiella handelstransaktioner är svåröverblickbara och det kan förekomma olika typer av offentligrättsliga inslag. Det allmännas betalningar kan exempelvis avse ett bidrag, en ersättning eller en återbetalning av en skatt eller en avgift.

När det allmänna är gäldenär i en handelstransaktion ger direktivet ett ännu starkare skydd för borgenären i fråga om rätten till dröjsmålsränta. Enligt artikel 4.1 har borgenären i dessa fall rätt till lagstadgad ränta vid sen betalning. Det innebär att borgenären alltid har rätt till den ränta som följer av lagen, dvs. enligt den räntesats som motsvarar summan av referensräntan och minst åtta procentenheter. När gäldenären är en myndighet eller ett annat offentligt organ saknas det alltså möjlighet att vid handelstransaktioner avtala om en lägre räntesats än den lagstadgade dröjsmålsräntan. I dessa fall ska ett avtalsvillkor som innebär att dröjsmålsräntan är lägre än den lagstadgade räntan vara utan verkan mot näringsidkaren.

Avtalsvillkor som begränsar rätten till förseningsersättning m.m.

Som framgår ovan ska borgenären vid en sen betalning ha rätt till ersättning från gäldenären med minst ett fast belopp om 40 euro (förseningsersättning) samt skälig ersättning för alla indrivningskostnader som överstiger detta fasta belopp. Av artikel 7.1 c i direktivet följer att det finns ett utrymme för att i vissa fall avvika från det fasta beloppet, men ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ersättning för indrivningskostnader inte ska få tas ut ska enligt artikel 7.3 i direktivet presumeras vara grovt oskäligt. Indrivningskostnader anses i svensk rätt kunna avse inkassokostnader, utsökningskostnader och rättegångskostnader (se prop. 2001/02:132 s. 34). Förseningsersättningen ska enligt direktivet anses vara en ersättning för indrivningskostnader.

Till skillnad mot vad som gäller beträffande rätten till dröjsmålsränta finns det alltså inte ett absolut krav på att borgenären ska ha rätt till ersättning för indrivningskostnader. I stället ska ett villkor som innebär att ersättning inte ska utgå presumeras vara grovt oskäligt. Det är rimligen rätten till de civilrättsliga ersättningarna enligt inkassokostnadslagen som det kan hävdas att parterna kan avtala bort utan att det skulle presumeras vara oskäligt. En bestämmelse angående avtalsvillkor om indrivningskostnader bör därför avse dessa ersättningar. Det bör således införas en regel i inkassokostnadslagen om att ett avtalsvillkor som innebär att borgenären inte har rätt till hela förseningsersättningen, eller till eventuell överstigande skälig ersättning för betalningspåminnelse och inkassokostnader, är ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl för att tillåta villkoret.

Till skillnad från direktivets bestämmelse bör ett avtalsvillkor om att ersättning för indrivningskostnader inte ska få tas ut inte bara presumeras vara grovt oskäligt utan som utgångspunkt anses vara ogiltigt. Vid bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för att tillåta villkoret får avseende fästas vid de omständigheter som är av vikt vid bedömningen av om ett avtalsvillkor är grovt oskäligt enligt direktivet (se artikel 7.1).

En sedvänja som strider mot tvingande lagstiftning är som ovan nämnts, enligt allmänna rättsprinciper, inte bindande mellan parterna. Mot den bakgrunden bedöms det inte nödvändigt med någon särskild lagregel angående bruk eller annan sedvänja som i strid med den föreslagna lagregeln innebär att borgenären inte har rätt till förseningsersättning.

Av artikel 7 i direktivet framgår också att en fortsatt tillämpning av avtalsvillkor och bruk som är grovt oskäliga ska kunna förhindras. Det gäller avtalsvillkor och bruk om betalningstider, dröjsmålsränta och ersättning för indrivningskostnader som är grovt oskäliga mot borgenären. Organisationer som företräder, eller har ett legitimt intresse att företräda, företag ska kunna vidta rättsliga åtgärder vid en domstol eller en annan myndighet för att utverka lämpliga och effektiva åtgärder i syfte att förhindra den fortsatta tillämpningen av sådana villkor eller sådant bruk.

I lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare finns bestämmelser som ger organisationer en sådan rätt. Sedan genomförandet av 2000 års direktiv gäller lagen också sådana villkor som en myndighet eller ett annat offentligt organ ställer upp för ett avtal med en näringsidkare vid handelstransaktioner (se 1 § andra stycket). Det nya direktivets reglering gäller dock inte bara avtalsvillkor utan också, som *Marknadsdomstolen* påpekar, bruk. Lagen bör därför kompletteras så att också en tillämpning av partsbruk, handelsbruk och annan sedvänja avseende betalningstider, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader får förbjudas vid handelstransaktioner.

Frågan om jämkning i andra sammanhang av oskäliga avtalsvillkor mellan näringsidkare bör inte bli föremål för ytterligare utredning

Frågan om skydd för småföretagare mot oskäliga avtalsvillkor har uppmärksammats av riksdagen, som i ett tillkännagivande har uttalat att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäliga avtalsvillkor mellan näringsidkare (bet. 2004/05:LU12 s. 19 f. och rskr. 2004/05:179). I tillkännagivandet pekas särskilt på användandet av skiljeklausuler som ett problem för småföretagare.

Enligt 36 § avtalslagen får ett avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Vid prövningen ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Högsta domstolen har i flera avgöranden prövat tillämpningen av 36 § avtalslagen vid kommersiella avtal. Ofta har det varit en skiljeklausul som har bedömts, men även andra avtalsvillkor har prövats (se. bl.a. rättsfallen NJA 1979 s. 666, NJA 1983 s. 332, NJA 1987 s. 639, NJA 1988 s. 230, NJA 1992 s. 290 och NJA 1999 s. 408). I några fall har skiljeklausuler underkänts, men också andra typer av villkor har underkänts med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. I de fall där jämkning har skett är det inte sällan så att en av parterna intar en underlägsen ställning i avtalsituationen.

Det finns alltså redan i dag en reglering som tillämpas för att komma till rätta med missförhållanden inom ramen för ett avtal mellan näringsidkare. Regleringen synes vara adekvat utformad och fungera väl. Den ger det utrymme som behövs för att ta hänsyn till olika faktorer vid

bedömningen av om ett avtalsvillkor är oskäligt. Det är heller inte så att en ekonomiskt svagare part alltid intar en underlägsen ställning i en avtalssituation.

De mindre företagens ställning har också särskilt uppmärksammats i senare lagstiftning. Sedan år 2006 gäller lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet. Lagen syftar till att stärka en blivande franchisetagares ställning. Den reglerar vilken information en franchisegivare ska lämna innan parterna ingår avtal. Informationen ska bl.a. avse de ekonomiska villkoren för verksamheten, villkoren för uppsägning av avtalet och upplysningar om hur en tvist med anledning av avtalet ska prövas (se prop. 2005/06:98 Förstärkt skydd för franchisetagare). De förslag som regeringen nu lämnar för att motverka oskäliga villkor om betalningstider mellan näringsidkare är också ägnade att stärka de mindre företagens ställning.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det för närvarande inte finns skäl att ytterligare utreda frågan om ökade möjligheter för näringsidkare att få till stånd en jämkning av avtal.

9 Ersättning för inkassoåtgärder m.m.

Regeringens förslag: Ersättningsbeloppen för kostnader för inkassoåtgärder m.m. enligt inkassokostnadslagen ska anges i lag i stället för förordning.

Ersättningsbeloppen ska höjas. Borgenären ska ha rätt till ersättning för betalningspåminnelse med 60 kronor, för inkassokrav med 180 kronor och för upprättande av amorteringsplan med 170 kronor.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. *Skurups kommun* avstyrker dock förslaget och är av uppfattningen att schablonbeloppen för inkassokostnader bör ligga kvar på nuvarande nivå. *Gotlands tingsrätt* anser att de fasta ersättningsbeloppen bör sättas något högre än vad utredningen föreslår och avrundas till jämna hundratal. *Datainspektionen* anser att en ändrad lydelse av ersättningsbestämmelsen kan leda till att borgenärer och inkassobolag försöker ta ut högre ersättningar än de angivna beloppen och vill att bestämmelsens utformning inte ändras.

Skälen för regeringens förslag

Inkassokostnaderna ska framgå direkt av inkassokostnadslagen

I lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. (inkassokostnadslagen) anges att ersättning för betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. Riksdagen har alltså bemyndigat regeringen att i förordning besluta om ersättningsnivåer. Ersättningsnivåerna framgår av förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m. Enligt denna förordning utgår ersättning, om det inte

finns särskilda skäl till annat, med högst 50 kronor för betalningspåminnelse, 160 kronor för inkassokrav och med 150 kronor för upprättande av amorteringsplan.

Enligt regeringsformen ska föreskrifter om enskildas ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag. Regeringen är dock behörig att genom förordning meddela föreskrifter om verkställighet av lag. Under vissa begränsade omständigheter har det ansetts möjligt för regeringen att fylla ut en lag i materiellt hänseende även inom det s.k. obligatoriska lagområdet. Vid införandet av inkassokostnadslagen ifrågasatte Lagrådet om det var förenligt med grundlagen att reglera ersättningsbeloppens storlek i en förordning. Det bedömdes dock att fastställandet av beloppens storlek utgör en sådan verkställighetsföreskrift som regeringen är behörig att besluta om. Valet att reglera ersättningsbeloppens storlek i förordning torde dock i stor utsträckning ha motiverats av praktiska hänsyn. I en tid med hög inflation förutsågs ett behov av att ofta justera beloppen.

Nu i efterhand kan det konstateras att behovet att justera beloppen under senare år har varit begränsat; senaste ändringen skedde år 2003. Med hänsyn till detta gör regeringen bedömningen att ersättningsbeloppens storlek bör anges i inkassokostnadslagen. Bestämmelsen bör av de skäl som Datainspektionen anför utformas på samma sätt som i förordningen om ersättning för inkassokostnader m.m.

Ersättningsbeloppen för inkassoåtgärder höjs

När det nu blir aktuellt att flytta ersättningsnivåerna från förordning till lag uppkommer frågan om ersättningsnivåerna samtidigt bör justeras. I förarbetena till inkassokostnadslagen framgår att ersättningsbeloppen löpande ska ändras med hänsyn till kostnadsutvecklingen. De nuvarande beloppen fastställdes år 2003. Mellan juli 2003 och december 2011 har konsumentprisindex stigit med drygt 13 procent. Trots detta har ersättningsnivåerna alltså inte ändrats på snart tio år. När ersättningsnivåerna regleras i lag blir det dessutom viktigare att fastställa nivåer som inte behöver justeras inom en snar framtid. Mot denna bakgrund finns det enligt regeringens bedömning skäl att nu generellt höja ersättningsbeloppen för åtgärder enligt inkassokostnadslagen.

Ersättningen för inkassokostnader ska motsvara den förlust som borgenären orsakas av förseningen. Högre ersättningsnivåer än vad som följer av detta skulle i och för sig kunna medföra att borgenären utnyttjar befintliga inkassoåtgärder i större utsträckning. Det kan också vara ett incitament för gäldenären att betala sin skuld i tid. Ersättningsbeloppen för åtgärder enligt inkassokostnadslagen är dock aktuella vid alla typer av fordringsförhållanden oavsett om det är fråga om konsumentförhållanden eller kommersiella förhållanden. Högre nivåer innebär alltså samtidigt ökade kostnader för personer som har en utsatt ekonomisk situation. Ersättningsnivåerna bör därför endast justeras med beaktande av kostnadsutvecklingen sedan år 2003.

10 Ikräftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 16 mars 2013.

De nya bestämmelserna om när en fordran senast ska betalas tillämpas inte på fordringar som grundar sig på avtal som ingåtts före ikraftträdandet.

De höjda ersättningsbeloppen för inkassoåtgärder ska gälla för alla åtgärder som vidtas efter ikraftträdandet. Bestämmelserna om förseningsersättning och ersättning för eventuella överskjutande inkassokostnader ska gälla för alla fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet.

Utredningens förslag: Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2013. Föreslagna övergångsbestämmelser överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 12 i direktivet sägs att medlemsstaterna senast den 16 mars 2013 ska sätta i kraft de bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra direktivet. Lagändringarna bör lämpligen träda i kraft den dagen.

Enligt artikel 12.4 får medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet undanta avtal som har ingåtts före den 16 mars 2013. Detta överensstämmer med den allmänna principen i svensk rätt att en lagändring som inverkar på avtalsförhållanden bara gäller avtal som ingås efter lagens ikraftträdande. I överensstämmelse med detta bör alltså bestämmelserna i rättelagen om betalningsperiodens och undersökningstidens längd endast tillämpas på fordringar som har sin grund i avtal ingångna efter ikraftträdandet. När en fordran uppkommer efter ikraftträdandet på grund av ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet ska de nya bestämmelserna alltså inte tillämpas. Detta bör av tydlighetsskäl anges i en övergångsbestämmelse.

Den nya förseningsersättningen innebär en sanktion mot en gäldenär som inte betalar en förfallen fordran i tid. Detta talar för att förseningsersättning endast ska utgå i fordringsförhållanden till följd av avtal som ingåtts efter ikraftträdandet, dvs. när avtalsparterna haft möjlighet att beakta den nya bestämmelsen. Det skulle dock innebära att det under lång tid kommer att finnas två parallella regelsystem, ett med förseningsersättning och ett utan. Företag och myndigheter måste då, under överskådlig framtid och i betydande kvantiteter, hantera fordringar på olika sätt beroende på när ett avtal har träffats. Kostnaderna för detta kan bli avsevärda och det kan vara svårt att hålla ordning på om en viss fordran grundas på ett avtal som ingåtts före eller efter ikraftträdandet. Mot denna bakgrund bör de nya bestämmelserna om förseningsersättning tillämpas på samtliga fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, dvs. även på fordringar som grundas på avtal som ingåtts före ikraftträdandet.

När det gäller bestämmelserna rörande giltigheten av vissa avtalsvillkor om dröjsmålsränta, förseningsersättning och eventuell ersättning för överskjutande inkassokostnader bör det inte uppstå några tveksamheter. Dessa bestämmelser bör tillämpas endast på avtal som ingåtts efter ikraftträdandet. Detta följer av allmänna principer, och någon övergångsbestämmelse behöver därför inte införas.

De höjda ersättningsbeloppen för inkassoåtgärder enligt inkassokostnadslagen bör tillämpas endast när åtgärderna har vidtagits efter ikraftträdandet. Det behövs en övergångsbestämmelse som har den innebörden.

Den nya bestämmelsen i lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare innebär att Marknadsdomstolen kan ingripa mot viss sedvänja. Det finns inget behov av särskilda övergångsbestämmelser. En fortsatt tillämpning av sådana sedvänjor kan förbjudas från ikraftträdandet.

Ändringen i lagen om betalningsföreläggande och handräckning innebär att ett yrkande om förseningsersättning inom ramen för den summariska processen ska antas vara obefogat eller ogrundat, om inkassokostnadslagens regler inte ger stöd för yrkandet. Eftersom denna följdändring träder i kraft vid samma tidpunkt som reglerna om förseningsersättning finns inget behov av övergångsbestämmelser.

11 Ekonomiska och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen har en positiv samhällsekonomisk effekt.

Förslagen medför vissa kostnader för det allmänna. Kostnaderna för statliga myndigheter torde inte bli större än att de kan hanteras inom respektive myndighets befintliga ram.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser yttrar sig inte särskilt över utredningens bedömning. *Regelrådet* anser att konsekvensutredningen innehåller en god beskrivning av bakgrunden till och syftet med förslaget och bedömer sammantaget att den är godtagbar. *Sveriges advokatsamfund* anser att konsekvenserna av att myndigheters möjligheter till handelskrediter begränsas inte tillräckligt har behandlats. Även *Svensk Handel* anser att konsekvenserna inte är tillräckligt belysta i betänkandet. *Kronofogdemyndigheten* uppger att de föreslagna ändringarna föranleder utvecklingsåtgärder av myndighetens it-stöd. Myndigheten uppskattar den totala utvecklingskostnaden till mellan 2 och 3 miljoner kronor. *Riksgälden* bedömer att större företag och myndigheter i framtiden kan komma att välja att inte köpa varor eller tjänster från företag som tillämpar kortare betalningsfrister än trettio dagar, eftersom risken är stor att kringkostnaderna ökar till följd av att fakturor inte hinner processas i större organisationer inom utsatt tid.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt vad som redovisas i avsnitt 4 bedömer regeringen att samhällsekonomiska fördelar kan uppnås genom att betalningar inom näringsliv och offentlig sektor sker

snabbare än i dag. Förslagen torde få en positiv effekt för leverantörer genom att leda till snabbare betalningar och bättre kompensation vid sena betalningar.

Förslagen kommer emellertid även att medföra vissa kostnader för näringslivet. Avtal kan behöva omförhandlas och betalnings- och faktureringsystem anpassas. Företag som betalar sent drabbas dessutom av skyldigheten att betala förseningsersättning. Detta kan ha särskild betydelse för företag med små marginaler. Det är dock inte rimligt att kostnaderna för en gäldenärs betalningsförsening ska bäras av borgenären, varför denna konsekvens får accepteras.

Vid avtal där gäldenären är en myndighet eller ett annat offentligt organ (angående definitionen av en myndighet eller ett annat offentligt organ, se s. 19 f.) innebär förslagen att möjligheten att avtala om särskilda betalningsvillkor begränsas. Detta innebär att det allmänna kan behöva se över och anpassa sina rutiner. Förseningsersättningen får även direkta ekonomiska konsekvenser för myndigheter och andra offentliga organ som inte betalar i tid, liksom för andra gäldenärer. I större organisationer med långa beslutsvägar kan detta bli besvärligt. Förslagen innebär därför begränsade kostnader för staten, kommuner och landsting. Vad gäller statliga myndigheter bör kostnadsökningarna dock sammantaget inte bli större än att de utan svårigheter kan rymmas inom myndigheternas befintliga ramar. Förseningsersättningen bör även föranleda att myndigheter eller andra offentliga organ åstadkommer effektivare betalningsrutiner.

Kronofogdemyndigheten kommer att hantera krav på bl.a. förseningsersättning i den summariska processen och vid verkställighet. Detta medför att Kronofogdemyndigheten måste utveckla och ändra i sina it-system. Kronofogdemyndigheten bedömer att denna typ av utvecklingskostnader uppgår till mellan 2 och 3 miljoner kronor. Denna engångskostnad bedöms kunna hanteras inom ramen för myndighetens nuvarande anslag.

De nya bestämmelserna kan även behöva beaktas av andra myndigheter. Det gäller t.ex. Datainspektionen, som lämnar tillstånd till och utövar tillsyn över inkassoverksamhet, och domstolarna. De föreslagna lagändringarna kan alltså få vissa konsekvenser för olika myndigheter men konsekvenserna bör inte bli större än att de kan hanteras inom ramen för myndigheternas nuvarande anslag.

Förslagen rör handelstransaktioner och har alltså en begränsad inverkan på konsumenter eller andra enskilda personer. De höjda ersättningsnivåerna för åtgärder enligt inkassokostnadslagen har dock betydelse oavsett vad fordran rör och berör alltså även dessa. Höjningen motsvarar dock i stort sett endast förändringen av konsumentprisindex sedan beloppen senast höjdes år 2003 och den faktiska påverkan är därför begränsad.

12.1 Förslaget till lag om ändring i räntelagen (1975:635)

I lagen finns bestämmelser om ränta på fordringar inom förmögenhetsrättens område. I 2 a–2 c §§ införs bestämmelser om vissa fordringars förfallotidpunkt i kommersiella sammanhang. Även fortsättningsvis kommer dock lagen främst att innehålla allmänna regler om ränta. Lagens namn ändras därför inte.

1 § Denna lag är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område. *Den innehåller bestämmelser om betalningsvillkor i vissa fall samt om ränta.*

Lagen gäller i den mån *inte* annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet. *I lagen finns dock bestämmelser om avtalsvillkor som är utan verkan och om betalningsvillkor som är utan verkan eller som har verkan endast om borgenären uttryckligen har godkänt villkoret.*

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och i vilken mån det är möjligt att avvika från lagens bestämmelser.

Första stycket kompletteras med en upplysning om att lagen innehåller bestämmelser om betalningsvillkor i vissa fall samt om ränta. Bestämmelserna som gäller betalningsvillkor är 2 a, 2 b och 2 c §§. Övriga bestämmelser i lagen gäller ränta. Bestämmelsen utformas efter *Lagrådets* förslag.

Lagens huvudsakligen dispositiva karaktär framgår av *andra stycket*, som formuleras om. Bestämmelsen om att man inte får avtala bort möjligheten att i vissa fall jämka gäldenärens skyldighet att betala dröjsmålsränta flyttas till ett nytt *andra stycke* i 8 §. I stället införs en upplysning om att det i lagen finns vissa regler som begränsar avtalsfriheten. Det gäller, förutom den nyss nämnda bestämmelsen i 8 § *andra stycket*, även bestämmelserna i 4 a § och 6 § *andra stycket*. Det gäller också bestämmelserna i 2 a och 2 b §§ som innebär att vissa betalningsvillkor är utan verkan eller har verkan endast om borgenären uttryckligen har godkänt villkoret.

2 a § *En fordran på betalning för en vara eller tjänst i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet förfaller till betalning senast trettio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas. Detsamma gäller när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har en sådan fordran på en myndighet eller ett annat offentligt organ.*

Ett betalningsvillkor är utan verkan mot borgenären i den mån det inskränker borgenärens rätt till betalning enligt första stycket. I ett förhållande mellan näringsidkare får dock betalningen ske senare, om borgenären uttryckligen har godkänt detta.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när en fordran i vissa förhållanden senast förfaller till betalning. Paragrafen avser att ge borgenären ett skydd mot att alltför långa betalningstider följer av t.ex. ett handelsbruk. Paragrafen innehåller alltså en skyddsregel för borgenären

mot långa betalningstider men den är inte avsedd att reglera vad som utgör en normal betalningstid. Övervägandena finns i avsnitt 6. Genom paragrafen genomförs artiklarna 3.5, 4.3 och 4.6 i direktivet.

Bestämmelsen i *första stycket första meningen* begränsar betalningsperioden i vissa fordringsförhållanden. För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs att det finns en fordran på betalning. Det betyder i detta sammanhang att borgenären ska ha fullgjort sina skyldigheter och, om man bortser från en betalningsfrist, i princip ha rätt att få betalt. Det får alltså inte finnas några andra villkor för fordringen som inte är uppfyllda. Om en köpare har rätt att undersöka en varas eller tjänsts överensstämmelse med avtalet innan betalning sker, ska bestämmelsen inte tillämpas förrän denna rätt upphört. Det får inte heller senare ha inträffat en omständighet som medför att fordran inte längre kan göras gällande. Bestämmelsen innebär följaktligen inte att gäldenären måste betala inom den angivna tiden om gäldenären av något annat skäl inte är skyldig att betala. I praktiken aktualiseras bestämmelsen främst när rätten till betalning för en levererad vara eller utförd tjänst skjuts upp på grund av en lång betalningstid som på något sätt influerats som en del i parternas avtal. Fordringar på förskott är i princip inte uteslutna från tillämpningsområdet. Skyddsregeln torde dock sällan bli relevant i sådana fall, eftersom en lång betalningstid sällan torde vara kopplad till ett förskott. Fordringar som ska betalas enligt ett offentligt ackord eller genom utdelning i konkurs omfattas inte av bestämmelsen. För sådana fordringar gäller särskilda regler.

Fordran ska avse betalning för en vara eller en tjänst. Det spelar ingen roll om betalningen följer av avtal om köp, hyra eller leasing. En sysslomans redovisning beträffande vederlag för varor eller tjänster torde inte vara en betalning för en vara eller tjänst. Detsamma gäller återgång av betalning efter exempelvis hävning av ett köpeavtal.

Begreppen vara och tjänst har en från direktivet hämtad innebörd och ska tolkas i ljuset av direktivet och den praxis som kan utvecklas vid EU-domstolen. Med vara avses i första rummet en lös sak, dvs. ett rörligt fysiskt föremål (prop. 1989/90:89 s. 59). En tjänst är något som någon gör eller utför åt någon annan. Det kan nämnas att artikel 57 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt definierar tjänster som prestationer som normalt utförs mot ersättning, i den utsträckning de inte faller under fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor, kapital och personer.

Varan eller tjänsten behöver inte vara slutligt levererad eller utförd. Finns en rätt till delbetalning för en av borgenären utförd delprestation, kan bestämmelsen tillämpas.

Det ska vara fråga om en fordran som en näringsidkare har på en annan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet (jfr 4 § andra stycket). Med näringsidkare avses en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk natur. Bestämmelsen omfattar inte avtal mellan näringsidkare i deras egenskap av privatpersoner; det ska vara fråga om ett förhållande i en yrkesmässig verksamhet. Även myndigheter och offentliga organ kan under vissa förhållanden anses vara näringsidkare (prop. 2001/02:132 s. 45). Här har detta emellertid bara betydelse när myndigheten uppträder i rollen som borgenär, eftersom det finns en

särskild regel när myndigheten är gäldenär (se kommentaren till andra meningen).

Enligt bestämmelsen förfaller en fordran till betalning senast trettio dagar efter det att borgenären framställt sitt krav. Bestämmelsen anger alltså en tidsgräns för när en fordran senast ska betalas. Utgångspunkten i svensk rätt är att en borgenär ska få betalt samtidigt som en vara avlämnas eller, om en kredit har lämnats, vid anfordran. Förevarande bestämmelse blir tillämplig när det t.ex. av ett standardavtal eller genom sedvänja, handelsbruk eller liknande följer en längre tidsfrist för betalningen. Om fordringen enligt den fristen förfaller senare än trettio dagar efter kravet, gäller inte detta utan fordringen förfaller i alla fall, enligt denna bestämmelse, trettio dagar efter det att kravet framställdes. Detta hindrar naturligtvis inte att en borgenär därefter kan avstå från att utnyttja sin rätt till betalning.

Betalningsperioden räknas från det att borgenären har framställt krav på att fordringen ska betalas. Det innebär att kravet ska ha mottagits av gäldenären. Att t.ex. posta ett brev är inte tillräckligt för att ett krav ska anses vara framställt. Kravet kan framställas såväl muntligen som skriftligen. Kravet ska vara så pass preciserat att gäldenären kan få klart för sig vilken fordran som avses, vad som ska betalas och till vem betalning ska ske (jfr 4 § första stycket och prop. 1975:102 s. 118). Det finns dock inget krav på att gäldenären har tagit del av innehållet i kravet. Det är borgenären som har bevisbördan för att det har framställts ett krav på att fordringen betalas. Om borgenären visar att ett sådant krav t.ex. har avsänts med post, bör det emellertid ankomma på gäldenären att göra sannolikt att han inte har fått del av kravet (jfr prop. 1975:102 s. 87).

En konsekvens av att fordringen är förfallen till betalning är att borgenären kan få rätt till ränta på kapitalbeloppet. När en fordran förfaller till betalning enligt denna bestämmelse, dvs. enligt lag, är det normalt fråga om en förfallodag som är bestämd i förväg. Därmed ska ränta, enligt 3 §, utgå från förfallodagen, vilken alltså enligt denna bestämmelse infaller trettio dagar efter den dag då borgenären framställde sitt krav på betalning. Att fordringen förfaller kan även få konsekvenser i andra sammanhang, t.ex. vid tillämpning av bestämmelser i köplagen (1990:931).

Den avsedda tillämpningen av bestämmelsen kan exemplifieras enligt följande. Företag A och B verkar inom en bransch där betalning enligt ett för parterna bindande handelsbruk ska ske tre månader efter varuleverans. Företag A levererar varan till företag B den 1 mars och kräver i samband med leveransen att köpeskillingen – trots handelsbruket – ska betalas senast den 31 mars. Skyddsregeln i förevarande paragraf får till följd att fordringen – trots handelsbruket – förfaller till betalning redan den 31 mars (trettio dagar efter kravet den 1 mars).

Enligt *andra meningen* gäller samma regler när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har en fordran på betalning för en vara eller en tjänst på en myndighet eller ett annat offentligt organ. Med myndighet eller annat offentligt organ avses sådana upphandlande myndigheter som anges i 2 kap. 19 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och 2 kap. 21 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (jfr definitionen av offentlig myndighet i artikel 2.2 i direktivet). Exempel på myndigheter eller andra

offentliga organ som omfattas av bestämmelsen är statliga och kommunala myndigheter samt beslutande församlingar i kommuner och landsting. Bestämmelserna kan även vara tillämpliga på bl.a. kommunala bolag.

Av *andra stycket* följer att bestämmelserna om betalningstider i grunden är tvingande men att det är möjligt för parterna att i vissa fall och på visst sätt frågå regleringen.

Enligt *första meningen* är ett betalningsvillkor utan verkan mot borgenären i den mån det inskränker borgenärens rätt till betalning enligt första stycket. Ett betalningsvillkor kan följa av rena avtalsvillkor eller vara en del av parternas avtal genom t.ex. sedvänja, partsbruk eller handelsbruk. Även om ett avtalsvillkor eller t.ex. en sedvänja anger en lång betalningstid kan borgenären alltså välja att kräva betalt enligt första stycket. Galdenären kan då inte åberopa den avtalade betalningstiden för att värja sig mot kravet. Betalningsvillkoret är utan verkan i den mån det inskränker borgenärens rätt. Innebär villkoret att betalning ska ske nittio dagar efter det att kravet framställts, ska betalning alltså, med tillämpning av första stycket, i stället ske efter trettio dagar. Om borgenären framställer krav på att fordringen betalas och är berättigad till betalning inom kortare tid än trettio dagar, har bestämmelsen ingen betydelse för parternas avtal. Bestämmelsen utformas efter *Lagrådets* förslag.

Enligt *andra meningen* har parterna trots första meningen möjlighet att i vissa fall och på visst sätt avtala om längre betalningsperioder. I förhållanden mellan näringsidkare är det möjligt att tillämpa längre betalningsperioder om borgenären uttryckligen godkänner detta. Är galdenären en myndighet eller ett annat offentligt organ, kan en borgenär alltså inte med bindande verkan godkänna en längre betalningsperiod även om myndigheten eller det offentliga organet i andra sammanhang skulle kunna jämföras med en näringsidkare. Syftet med kravet på uttryckligt godkännande är att näringsidkare särskilt ska uppmärksamma frågan om långa avtalade betalningsperioder och aktivt ta ställning till förfalldagen. Ett uttryckligt godkännande kan ske genom att borgenären t.ex. skriver under en handling som tydligt anger betalningsperiodens längd, fyller i en särskild ruta i ett standardavtal eller på särskild fråga muntligen godkänner den längre betalningsperioden (jfr prop. 2008/09:88 s. 118). Om borgenären själv kräver betalning till ett senare datum än vad som följer av första stycket, bör det också vara fråga om ett uttryckligt godkännande.

En längre betalningstid som endast följer av handelsbruk eller annan sedvänja torde sällan vara att anse som uttryckligen godkänd. Detsamma torde gälla när ett villkor om en längre betalningsperiod följer av parternas passivitet eller konkludenta handlande. Om ett villkor om längre betalningstid tydligt anges i en offertförfrågan, kan det dock medföra att detta anses uttryckligen avtalat i ett efterföljande avtal. Innehåller ett standardavtal ett villkor om en längre betalningsperiod än trettio dagar, bör en allmän hänvisning till standardavtalet normalt inte vara tillräckligt för att betalningsperioden ska anses vara uttryckligen godkänd. Anges betalningsperiodens längd uttryckligen i hänvisningen eller i en på lämpligt sätt individualiserad del av parternas avtal, kan den dock anses uttryckligen godkänd.

Även om en längre betalningsperiod är uttryckligen godkänd enligt denna bestämmelse, kan den komma att angripas med stöd av den generella lagstiftningen angående oskäligen avtalsvillkor (jfr kommentaren till 4 a § förevarande lag och avsnitt 6).

Av allmänna principer följer att det är gäldenären som ska visa att borgenären uttryckligen har godkänt en längre betalningsperiod än trettio dagar.

2 b § Har gäldenären i ett sådant fordringsförhållande som avses i 2 a § rätt att skjuta upp betalningen på grund av en undersökning av om varan eller tjänsten överensstämmer med avtalet, får betalningen skjutas upp i högst trettio dagar från det att varan mottogs eller tjänsten utfördes, om borgenären inte uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om hur lång tid betalningen får skjutas upp vid en undersökning av om en vara eller tjänst överensstämmer med avtalet. Paragrafen avser att ge borgenären ett skydd mot att alltför långa betalningstider följer av långa undersöknings-tider, p.g.a. exempelvis sedvänja. Paragrafen innehåller alltså en skyddsregel för borgenären men den är inte avsedd att reglera vad som utgör en normal tid för en undersökning. Övervägandena finns i avsnitt 6. Genom paragrafen genomförs artiklarna 3.4 och 4.5 i direktivet.

Utgångspunkten i svensk rätt är att en borgenär ska få betalt samtidigt som en vara avlämnas eller, om en kredit har lämnats, vid anfordran. Vid exempelvis köp av en vara kan köparen dock ha rätt att före betalningen undersöka varan. I bestämmelsen anges hur länge en betalning kan skjutas upp på grund av att gäldenären, dvs. köparen, har en rätt att undersöka om en vara eller en tjänst överensstämmer med avtalet innan betalning ska ske. En förutsättning för bestämmelsens tillämplighet är alltså att gäldenären ska ha en rätt att skjuta upp betalningen för att undersöka om en vara eller en tjänst överensstämmer med avtalet. En sådan rätt att undersöka kan t.ex. följa av ett standardavtal, sedvänja, partsbruk eller lag. I 49 § andra stycket köplagen (1990:931) anges att köparen har rätt att undersöka varan på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna innan han betalar, om inte det avtalade sättet för avlämnandet och betalningen är oförenligt med en sådan undersökning. Bestämmelsen har emellertid ingen inverkan på t.ex. en sådan undersökning som en köpare kan vidta för att ta ställning till om han vill göra gällande påföljder vid fel i varan (jfr 31 § köplagen). Bestämmelsen innebär inte heller att gäldenären måste betala inom den angivna tiden om gäldenären av något annat skäl inte är skyldig att betala, t.ex. på grund av en rätt att innehålla betalning på grund av fel i varan (jfr 42 § köplagen).

Det ska vara fråga om ett sådant fordringsförhållande som avses i 2 a §. Detta innebär att bestämmelsen gäller en fordran på betalning för en vara eller tjänst i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet eller en motsvarande fordran som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har på en myndighet eller ett annat offentligt organ.

Om gäldenären har en undersökningsrätt, får betalningen skjutas upp i förhållande till det som annars skulle ha gällt. Betalningen får skjutas

upp med en tid som ger gäldenären högst trettio dagar på sig att undersöka varan eller tjänsten. Tidsfristen börjar löpa oavsett om gäldenären inleder sin undersökning eller inte. Undersökningstiden räknas från den dag varan mottogs eller tjänsten utfördes. Regeln har sin grund i direktivet som anger att tidsfristen börjar löpa från dagen för mottagandet av varan eller tjänsten och vid tolkningen av när en vara eller tjänst mottogs respektive utfördes får avseende fästas vid detta. Det framstår dock som naturligt att utgå från tidpunkten när en köpare vid en köprättslig bedömning skulle ha möjlighet att inleda en sådan undersökning som berättigar köparen att avvakta med betalning (jfr 49 § köplagen).

Bestämmelsen får betydelse när regeln om betalning vid anfordran gäller som utgångspunkt i avtalsförhållandet men gäldenären, på grund av en undersökningsrätt, har möjlighet att skjuta upp betalningen under längre tid än trettio dagar, t.ex. på grund av en sedvänja. Kräver borgenären betalning efter trettio dagar, kan gäldenären inte åberopa den sedvanerättsliga undersökningstiden för att värja sig mot kravet. Regeln kan även få betydelse om det av parternas avtal följer att betalning ska erläggas inom en viss tid efter det att en vara har godkänts vid en undersökning, t.ex. att betalning ska ske senast tio dagar efter godkännande. I ett sådant fall börjar betalningsfristen (tio dagar) att löpa dagen efter trettiodagarsfristen om varan inte godkänts dessförinnan. En gäldenär kan alltså inte med framgång invända mot ett betalningskrav som framställs efter en undersökningstid om trettio dagar på annat sätt än att åberopa en eventuellt tillkommande betalningsfrist, grundad på t.ex. avtal.

Den avsedda tillämpningen av bestämmelsen kan också exemplifieras enligt följande. Parterna har avtalat om att betalning ska ske trettio dagar efter utgången av en undersökningsperiod. En sedvänja ger köparen rätt att undersöka varorna under nittio dagar. I denna situation får betalningen skjutas upp på grund av undersökningen i högst trettio dagar från den dag varan mottogs. Förfallodagen infaller därmed sextio dagar efter mottagandet, dvs. efter trettio dagars undersökning enligt bestämmelsen och ytterligare trettio dagars betalningsperiod enligt parternas avtal.

Liksom vad gäller betalningsperioden kan också undersökningsperioden förlängas genom ett uttryckligt godkännande av borgenären. Detta gäller också när gäldenären är en myndighet eller annat offentligt organ. Angående kravet på uttryckligt godkännande hänvisas till kommentaren till 2 a §. Ett betalningsvillkor som ger gäldenären rätt att skjuta upp betalningen under längre tid än trettio dagar på grund av en undersökning av om varan eller tjänsten överensstämmer med avtalet har alltså verkan endast om borgenären uttryckligen har godkänt villkoret. När det är fråga om en sådan undersökning som gäldenären har rätt till innan betalning sker och denna tar mer än trettio dagar i anspråk, torde det i regel vara fråga om speciella eller tekniskt komplicerade varor eller tjänster där varornas eller tjänsternas egenskaper är svårbedömda och av särskild betydelse för gäldenären. I dessa fall kan det därför också antas att parterna normalt uttryckligen har avtalat om formerna och tiden för undersökningen. När det är fråga om en offentlig upphandling får man beakta att ett sådant uttryckligt godkännande även kan följa av ett godkännande av upphandlingsdokumenten. En förutsättning är då att undersökningsperiodens längd tydligt framgår av dokumenten.

Också en längre undersökningsperiod, som är uttryckligen godkänd, kan angripas med stöd av den generella lagstiftningen angående oskälige avtalsvillkor (jfr kommentaren till 4 a § förevarande lag och avsnitt 6).

Av allmänna principer följer att det är gäldenären som ska visa att borgenären uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

2 c § Det som sägs i 2 a och 2 b §§ gäller inte betalningar som förfaller enligt en avbetalningsplan.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett undantag från bestämmelserna i 2 a och 2 b §§. De särskilda bestämmelserna i de nämnda paragraferna om när en fordran förfaller till betalning gäller inte när parterna har avtalat om en avbetalningsplan. En avbetalningsplan medför alltså att en fordran kan bli betald senare än vad som skulle bli fallet om 2 a eller 2 b § hade tillämpats. Övervägandena finns i avsnitt 6. Genom paragrafen genomförs artikel 5 i direktivet.

Bestämmelsen avser betalningar som förfaller enligt en avbetalningsplan. Detta innebär att det av planen ska framgå vilka delbetalningar det är fråga om samt när de förfaller till betalning. Vilka krav som i övrigt bör ställas på avbetalningsplanen får bedömas i det enskilda fallet. Det finns inte något generellt krav på att varje delbetalning ska vara av en viss storlek eller ske efter ett visst tidsintervall. Om en avbetalningsplan framstår som ett försök att kringgå regleringen som avser att begränsa betalningstiderna, t.ex. genom att ange små delbetalningar av en stor skuld under lång tid, kan det vara möjligt att angripa den med stöd av regleringen om oskälige avtalsvillkor (jfr kommentaren till 4 a § och avsnitt 6).

En avbetalningsplan kan avse både betalningar som sker efter det att säljaren har fullgjort hela sin prestation och betalningar som sker allteftersom säljaren utför sin prestation. Bestämmelsen kan alltså bli tillämplig vid exempelvis ett avbetalningsköp av en vara eller en entreprenad där betalningarna sker enligt en betalningsplan.

Det kan i sammanhanget nämnas att borgenären för varje obetald förfallen delbetalning i princip har rätt till dröjsmålsränta enligt 3 § i förevarande lag (förfallodagen för varje delbetalning är bestämd i förväg i avbetalningsplanen) och förseningsersättning enligt 4 a § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Möjligheten att avtala om avbetalningsplaner gäller såväl mellan näringsidkare som mellan näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ.

4 a § Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala ränta enligt 3 eller 4 § på en fordran på betalning för en vara eller tjänst är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet. Detsamma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Paragrafen, som är ny, anger att lagens bestämmelser om dröjsmålsränta i vissa fall är tvingande. Övervägandena finns i avsnitt 8. Genom paragrafen genomförs artikel 7.1 (delvis) och 7.2 i direktivet.

En borgenär har enligt 3 eller 4 § en lagstadgad rätt till dröjsmålsränta. Genom bestämmelserna i förevarande paragraf görs denna rätt tvingande i vissa fall. Ett avtalsvillkor i strid med bestämmelserna är således utan verkan mot borgenären. Även om det i avtalet sägs att borgenären inte har rätt till dröjsmålsränta, kan borgenären alltså kräva att gäldenären betalar ränta enligt 3 eller 4 §. Om borgenären är berättigad till ränta enligt förmånligare villkor har paragrafen ingen betydelse för parternas avtal.

Paragrafen är enligt sin ordalydelse tillämplig på avtalsvillkor. Det kan vara fråga om såväl muntliga som skriftliga villkor. Även avtalsvillkor som blir gällande genom passivitet eller konkludent handlande omfattas. Det kan tänkas att det finns handelsbruk eller annan sedvänja som leder till att dröjsmålsränta inte ska betalas. En sådan sedvänja, som alltså står i strid med tvingande lagstiftning, måste dock anses oskälig och är därmed enligt allmänna rättsprinciper inte bindande mellan parterna (jfr prop. 1988/89:76 s. 66).

Paragrafen gäller villkor som anger att borgenären över huvud taget inte är berättigad till dröjsmålsränta. Ett villkor om en påfallande låg räntenivå strider således inte mot bestämmelsens ordalydelse. Om parterna avtalar om en räntenivå som understiger den lagstadgade dröjsmålsräntan enligt 6 §, kan dock ett sådant villkor vara att bedöma som oskäligt. I förarbetena till 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) uttalas bl.a. att reglerna om oskäliga avtalsvillkor bör kunna användas för att hindra försök att kringgå tvingande lagstiftning (se prop. 1975/76:81 s. 121). Ett oskäligt avtalsvillkor kan enligt 36 § avtalslagen jämkas eller lämnas utan avseende. Domstolen kan alltså välja att antingen tillämpa den dispositiva regeln om räntenivå i 6 § eller i stället fastställa en annan skälig räntenivå. I förhållanden mellan näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ finns det dock en särskild bestämmelse om dröjsmålsräntans nivå i 6 § andra stycket.

Hänvisningen till 3 eller 4 § innebär att bestämmelserna endast gäller villkor om dröjsmålsränta och inte avtal om andra typer av ränta. I hänvisningen till 3 och 4 §§ ligger även att ränta ska utgå senast vid de tidpunkter som följer av respektive lagrum.

Den fordran som inte har betalats i tid ska vara en fordran på betalning för en vara eller tjänst. Begreppen vara och tjänst har här samma innebörd som i 2 a §. Bestämmelsen hindrar alltså inte avtal som innebär att dröjsmålsränta inte ska utgå alls, eller utgå först vid senare tidpunkter än vad som följer av 3 eller 4 §, vid andra slags fordringar.

Paragrafen gäller förhållanden mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet. Angående uttrycket näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet hänvisas till kommentaren till 2 a §. Den tvingande regleringen gäller också i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren ska tillhandahålla varor eller tjänster mot betalning. Uttrycket myndighet eller ett annat offentligt organ har samma innebörd som i 2 a §.

6 § I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av

personskada ska avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensröntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har fastställts slutligt.

Ett avtalsvillkor som innebär att röntan ska beräknas enligt en lägre räntefot än vad som följer av första stycket första meningen är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

I paragrafen finns bestämmelser om nivån på dröjsmålsröntan.

Enligt *första stycket*, som endast ändras redaktionellt, uppgår dröjsmålsröntan som huvudregel till referensröntan med ett tillägg av åtta procentenheter. Enligt huvudregeln i 1 § andra stycket är bestämmelsen dispositiv.

Andra stycket är nytt och anger en lägsta nivå för dröjsmålsröntan i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 8. Genom stycket genomförs delvis artikel 4.1 (jämförd med artikel 2.6) och artikel 7.1 i direktivet.

Bestämmelsens tvingande regel om dröjsmålsröntans nivå gäller krav på betalning för en vara eller tjänst vid transaktioner mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren ska tillhandahålla varor eller tjänster. Uttrycken myndighet eller ett annat offentligt organ samt varor och tjänster har samma innebörd som i 2 a §. Det är inte tillåtet att avtala om att dröjsmålsröntan ska beräknas enligt en lägre räntefot än vad som följer av första stycket första meningen, dvs. referensröntan med ett tillägg av åtta procentenheter. Ett avtalsvillkor som strider mot bestämmelsen är utan verkan mot borgenären. Det innebär att första stycket första meningen ska tillämpas i stället. Som anges i kommentaren till 4 a § är ett handelsbruk eller annan sedvänja som strider mot denna typ av tvingande lagstiftning inte bindande mellan parterna.

8 § Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *gäldenären* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att *betala* full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *till detta* vara oskälig, får den ränta som annars skulle *betalas* jämkas.

Ett avtalsvillkor som inskränker rätten till jämkning enligt första stycket är utan verkan mot gäldenären.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om jämkning av ränta.

Enligt *första stycket*, som ändras endast redaktionellt, finns det en möjlighet att jämka en gäldenärs skyldighet att betala dröjsmålsränta på grund av vissa personliga förhållanden som gäldenären inte har kunnat råda över.

Det nya *andra stycket* motsvarar nuvarande 1 § andra stycket andra meningen och anger att gäldenärens rätt till jämkning inte kan avtalas bort.

Det kan noteras att jämningsregeln till skydd för gäldenären i princip kan tillämpas även på ränta som utgår med stöd av den tvingande regleringen till skydd för borgenären i 4 a § eller 6 § andra stycket.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.
2. 2 a och 2 b §§ tillämpas inte på fordringar till följd av avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* ska de nya bestämmelserna börja tillämpas den 16 mars 2013.

Enligt *andra punkten* ska 2 a och 2 b §§ inte tillämpas på fordringar till följd av avtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Vissa fordringar som uppkommer efter ikraftträdandet kommer att ha sin grund i avtal som ingåtts dessförinnan (t.ex. vid köpeavtal som ingåtts före ikraftträdandet men när leverans sker först efter, eller vid vissa långvariga avtalsförhållanden). Av övergångsbestämmelsen följer att sådana fordringar inte omfattas av de nya bestämmelserna i 2 a och 2 b §§. Om ett fordringsförhållande ska anses vara en följd av ett äldre avtal, får bedömas från fall till fall. Om t.ex. ett äldre avtal förlängs efter ikraftträdandet, får det bedömas om det är fråga om ett nytt avtal eller om det är samma avtal som fortsätter att tillämpas (jfr prop. 2008/09:88 s. 85). Vid den bedömningen bör beaktas bl.a. i vad mån de tidigare villkoren fortsätter gälla oförändrade eller om det snarare är fråga om villkorsändringar eller införande av nya villkor.

De tvingande bestämmelserna om dröjsmålsränta i 4 a § och 6 § andra stycket tillämpas endast på avtal som ingåtts efter ikraftträdandet. Detta framgår inte av någon uttrycklig övergångsbestämmelse utan följer av allmänna grundsatser (se prop. 1973:138 s. 281 och prop. 1976/77:123 s. 149).

Övervägandena finns i avsnitt 10.

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

1 § Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld.

I lagen finns också bestämmelser om en gäldenärs skyldighet att i vissa fall betala förseningsersättning till borgenären.

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att lagen innehåller bestämmelser om att en gäldenär i vissa fall är skyldig att betala förseningsersättning till borgenären. Skyldigheten att betala förseningsersättning regleras i 4 a § och innebär att en gäldenär i vissa kommersiella sammanhang kan vara ersättningskyldig trots att borgenären inte har vidtagit några indrivningsåtgärder.

4 § *Gäldenärens ersättningsskyldighet* enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning ska betalas, om det inte finns särskilda skäl till annat, med högst

1. sextio kronor för skriftlig betalningspåminnelse som avses i 2 §,
2. ethundraåttio kronor för krav som avses i 3 § 1,

Paragrafen behandlar vissa grundläggande förutsättningar för gäldenärens ersättningskyldighet enligt lagen. I paragrafen regleras även ersättningsbeloppen för indrivningsåtgärder som en gäldenär kan bli skyldig att betala. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Genom ändringen i *andra stycket* kompletteras paragrafen med bestämmelser om ersättningsbeloppen för åtgärder som en borgenär kan vidta, dvs. för betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan. Ersättningsbeloppen regleras enligt nuvarande ordning i förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m. Regleringen i förordningen överförs till denna bestämmelse utan annan ändring i sak än att ersättningsnivåerna höjs något.

I bestämmelserna fastställs de högsta ersättningsbelopp som normalt ska kunna utgå för betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan. De angivna beloppen kan överskridas om det finns särskilda skäl. Exempel på omständigheter som kan medföra att borgenären bör ha rätt till ersättning med ett högre belopp än normalt för en viss åtgärd är att förfarandet har krävt översättningsarbete eller en onormalt stor arbetsinsats för att identifiera gäldenären (se prop. 1980/81:10 s. 161 f.).

4 a § Om en borgenär i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet har rätt till dröjsmålsränta till följd av att en fordran på betalning för en vara eller tjänst inte har betalats i tid, har borgenären också rätt till en förseningsersättning. Detsamma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Förseningsersättning ska betalas med fyrahundrafemtio kronor.

I paragrafen, som är ny, föreskrivs att en borgenär vid en betalningsförsening i vissa fall har rätt till ersättning med ett fast belopp som benämns förseningsersättning. Övervägandena finns i avsnitt 7. Genom paragrafen genomförs artikel 6.1 och 6.2 i direktivet.

I *första stycket* anges tillämpningsområdet för förseningsersättningen. I likhet med direktivet är tillämpningsområdet begränsat till handelstransaktioner. Skyldigheten för en gäldenär att betala förseningsersättning till en borgenär kan uppkomma i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet eller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, förutsatt att myndigheten eller det offentliga organet är gäldenär. Om borgenären i ett sådant förhållande har rätt till dröjsmålsränta på grund av att en fordran på betalning för en vara eller tjänst inte har betalats i tid, har borgenären dessutom rätt till förseningsersättning.

Begreppen näringsidkare i deras yrkesmässiga förhållanden och myndighet eller ett annat offentligt organ har här samma innebörd som i räntelagen (se kommentaren till 2 a § räntelagen [1975:635]).

För att borgenären ska ha rätt till förseningsersättning krävs att det finns en fordran på betalning för varor eller tjänster. Begreppen varor och tjänster har här samma innebörd som i räntelagen (se kommentaren till 2 a § räntelagen).

Om en borgenär har flera separata fordringar mot samma gäldenär, har borgenären rätt till en förseningsersättning för varje fordran som inte har betalats i tid (förutsatt att övriga krav enligt paragrafen är uppfyllda för var och en av fordringarna). Om en borgenär ensidigt väljer att dela upp vad som måste anses vara samma fordran på flera fakturor eller delposter, har borgenären inte rätt till mer än en förseningsersättning. En annan sak är om parterna avtalar om att betalningen ska ske i delposter. I sådant fall har borgenären rätt till en förseningsersättning per försenad delbetalning (jfr artikel 5 i direktivet).

Rätten till förseningsersättning inträder när borgenären har rätt till dröjsmålsränta till följd av betalningsförseningen. Om gäldenären av någon orsak inte är skyldig att betala dröjsmålsränta trots en betalningsförsening, t.ex. på grund av att förseningen inte beror på gäldenären, finns det alltså inte någon skyldighet att betala förseningsersättning (jfr prop. 1975:102 s. 118). Att gäldenären senare betalar sin skuld saknar betydelse för skyldigheten att betala förseningsersättningen. Detsamma gäller om gäldenären betalar en del av skulden; om dröjsmålsränta ska utgå på restskulden, är gäldenären skyldig att betala förseningsersättningen.

Rätten till förseningsersättning är inte beroende av om rätt till dröjsmålsränta grundas på avtal eller på lag (t.ex. 3 eller 4 § räntelagen). Det finns även lagregler som anger att dröjsmålsränta ska utgå från andra tidpunkter än vad som följer av räntelagens allmänna bestämmelser (se t.ex. 71 § andra och tredje styckena köplagen [1990:931]). Även i sådana fall har borgenären rätt till en förseningsersättning. Det kan i sammanhanget noteras att ett avtalsvillkor som innebär att dröjsmålsränta enligt räntelagen inte ska utgå är ogiltigt (se 4 a § räntelagen).

Skyldigheten att betala förseningsersättning inträder utan krav på att några åtgärder har vidtagits eller att borgenären kan påvisa att kostnader har uppstått. Rätten till förseningsersättning ska därför inte prövas mot skälighetskravet i 4 § första stycket. Det krävs alltså inte att borgenären har skickat ut en betalningspåminnelse, ett inkassokrav eller upprättat en amorteringsplan. Borgenären är inte heller skyldig att på förhand avisera eller avtala om förseningsersättningen. En borgenär som vill kräva förseningsersättning behöver endast framställa ett krav på betalning.

Borgenärens fordran på förseningsersättningen utgör en penningfordran på förmögenhetsrättens område. Detta innebär att räntelagen är tillämplig på fordringen (1 § räntelagen). Borgenären har därför rätt till dröjsmålsränta på förseningsersättningen (jfr prop. 1980/81:10 s. 107 f. och rättsfallet RH 2010:18). Ränteberäkningen ska ske enligt 4 § räntelagen, dvs. trettio dagar från framställandet av ett betalningskrav avseende förseningsersättningen. Förfallodagen för förseningsersättningen kan nämligen inte anses bestämd i förväg (jfr 3 § räntelagen).

Av *andra stycket* framgår storleken på förseningsersättningen.

Att borgenärens rätt till förseningsersättning som huvudregel inte får avtalas bort och att storleken på förseningsersättningen normalt är tvingande till borgenärens förmån framgår av 6 § andra stycket.

5 § Om borgenären har vidtagit någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ i syfte att få gäldenären att betala en förfallen skuld, är gäldenären inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden.

Om borgenären har rätt till förseningsersättning enligt 4 a §, är gäldenären skyldig att betala ersättning för sådana åtgärder som avses i 2 och 3 §§ endast till den del den sammanlagda ersättningen för åtgärderna överstiger förseningsersättningen.

Första och andra styckena hindrar inte att gäldenären kan vara skyldig att på annan grund än denna lag ersätta kostnader för mer omfattande förhandlingar för att lösa en tvist om en fordran.

Paragrafen behandlar hur ersättningar enligt denna lag förhåller sig till varandra samt till andra typer av åtgärder som borgenären kan ha vidtagit. Övervägandena finns i avsnitt 7. Genom paragrafens andra och tredje stycke genomförs artikel 6.3 i direktivet.

Av *andra stycket*, som är nytt, följer att gäldenären, om borgenären har rätt till förseningsersättning, är skyldig att ersätta borgenärens kostnader för betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan endast till den del dessa kostnader överstiger förseningsersättningen.

I de flesta fordringsförhållanden som omfattas av reglerna om förseningsersättning kommer borgenären att kompenseras endast genom förseningsersättningen. Det anses normalt inte skäligen påkallat med fler än en betalningspåminnelse och ett inkassokrav per fordran. Ersättning för fler än en amorteringsplan utgår endast i undantagsfall (se prop. 1980/81:10 s. 160 f.). De sammanlagda kostnaderna för dessa åtgärder understiger för närvarande storleken på förseningsersättningen och någon avräkning kommer därför sällan att bli aktuell. Det kan dock finnas fall där en tillämpning av bestämmelsen ändå aktualiseras, t.ex. om det enligt 4 § *andra stycket* finns särskilda skäl för ett högre belopp än normalt för en viss åtgärd. Om en borgenär med tillämpning av övriga bestämmelser i lagen har rätt till ersättning för vidtagna åtgärder med ett belopp som överstiger förseningsersättningen, har borgenären alltså rätt till ersättning med både förseningsersättning och det överskjutande beloppet.

Regleringen i nuvarande 5 § *andra meningen* förs över till ett nytt *trede stycke*, och kompletteras med en hänvisning till andra stycket. Hänvisningen innebär att inte heller ersättning enligt 4 a § inskränker den skyldighet som gäldenären kan ha på annan grund än denna lag att ersätta kostnader för utomrättsliga förlikningsförhandlingar och dylikt (jfr 18 kap. 8 § rättegångsbalken). Bestämmelsen ändras även språkligt, men ingen saklig skillnad är avsedd.

6 § *Ett avtalsvillkor* som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § *första stycket* utvidgas utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

Ett avtalsvillkor som innebär att borgenären inte har rätt till ersättning enligt 4 a § eller 5 § andra stycket är ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl för att tillåta villkoret.

Paragrafen anger i vilken utsträckning lagen är tvingande. Övervägandena finns i avsnitt 8. Genom paragrafen genomförs artikel 7.1 (delvis) och 7.3 i direktivet.

Enligt *första stycket* är lagens bestämmelser om ersättning för betalningspåminnelse och inkassokostnader tvingande till gäldenärens förmån. De nya bestämmelserna om förseningsersättning är däremot inte tvingande på motsvarande sätt. Detta framgår av att det i stycket hänvisas

endast till 1 § första stycket. I kommersiella förhållanden kan parterna således avtala om högre förseningsersättning eller andra motsvarande ekonomiska sanktioner vid betalningsförseningar, t.ex. en vitesklausul som är mer ingripande än förseningsersättningen.

Andra stycket, som är nytt, innehåller en avtalsrättslig bestämmelse till skydd för borgenärens rätt till ersättning för indrivningskostnader. Av bestämmelsen framgår att ett villkor som innebär att borgenären inte har rätt till förseningsersättning, eller till eventuellt överskjutande belopp enligt 5 § andra stycket, som huvudregel är ogiltigt. Även ett avtalsvillkor som innebär att förseningsersättningens storlek ska vara lägre än vad som följer av lagen omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Rättsföljden av att ett avtalsvillkor är ogiltigt är att lagens bestämmelser ska tillämpas i stället. Oavsett avtal har borgenären alltså normalt rätt till förseningsersättning enligt 4 a §. Detta innebär dock inte att borgenären måste kräva förseningsersättningen. En borgenär kan i stället välja att kräva betalt för indrivningsåtgärder som vidtas enligt lagen.

Till skillnad från bestämmelsen i första stycket är ogiltighetsregeln i förevarande stycke inte absolut. Ogiltighet ska inträda, om det inte i det enskilda fallet finns särskilda skäl för att tillåta villkoret (se s. 27). Exempel på omständigheter som kan utgöra sådana särskilda skäl är om parterna har avtalat att fordringen ska betalas enligt en avbetalningsplan med ett stort antal delbetalningar i täta intervall. I sådant fall kan det framstå som rimligt att parterna tillåts att avtala bort rätten till förseningsersättning eller att avtala om en lägre ersättning. Detsamma kan gälla om parterna har kommit överens om en förhållandevis hög dröjsmålsränta eller någon annan ingripande sanktion vid betalningsförsening, som ett större vitesbelopp.

Enligt sin ordalydelse är bestämmelsen tillämplig på avtalsvillkor. Ett handelsbruk eller annan sedvänja som strider mot tvingande lagstiftning är dock enligt allmänna rättsprinciper inte bindande mellan parterna (jfr prop. 1988/89:76 s. 66). Ett liknande resonemang bör kunna föras även gällande denna bestämmelse, trots att den inte är helt tvingande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.
2. För åtgärder enligt 2 eller 3 § som har vidtagits före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser om ersättningens storlek.
3. 4 a § och 5 § andra stycket tillämpas på fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, även om fordringen grundas på ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 10.

I *första punkten* anges att de nya bestämmelserna ska börja tillämpas den 16 mars 2013.

Enligt *andra punkten* ska de höjda ersättningsbeloppen för betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan tillämpas endast när det gäller åtgärder som har vidtagits efter ikraftträdandet. För åtgärder som vidtagits dessförinnan ska äldre bestämmelser gälla (se förordningen [1981:1057] om ersättning för inkassokostnader m.m.).

Enligt *tredje punkten* ska de nya bestämmelserna om förseningsersättning och rätten till överskjutande belopp tillämpas på alla fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, även om fordringen grundas på ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Om fordringen förfaller till betalning efter den 15 mars 2013, tillämpas alltså de nya bestämmelserna.

Den avtalsrättsliga bestämmelsen i 6 § andra stycket tillämpas endast på avtal som ingåtts efter ikraftträdandet. Detta framgår inte av någon uttrycklig övergångsbestämmelse utan följer av allmänna grundsatser (se prop. 1973:138 s. 281 och prop. 1976/77:123 s. 149).

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare

7 § Vid handel med varor eller tjänster gäller det som sägs i denna lag om avtalsvillkor också för praxis som utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja avseende betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader.

Paragrafen, som är ny, anger att lagen i vissa fall är tillämplig på partsbruk, handelsbruk och annan sedvänja. Övervägandena finns i avsnitt 8. Genom paragrafen genomförs artikel 7.1 (delvis), 7.4 och 7.5 i direktivet.

Bestämmelsen innebär att lagens tillämpningsområde utvidgas till att i vissa fall gälla även praxis som utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja. Det gäller när det är fråga om en handelstransaktion, dvs. handel med varor eller tjänster, och bruket eller sedvänjan avser betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader. I sådant fall gäller det som i lagen sägs i fråga om avtalsvillkor även bruket eller sedvänjan. Det innebär bl.a. att Marknadsdomstolen, om det är påkallat från allmän synpunkt, kan förbjuda en näringsidkare att i fortsättningen använda sig av ett oskäligt handelsbruk eller en oskälig sedvänja.

Begreppet *praxis som har utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja* har samma betydelse här som i köprätten (jfr 3 § köplagen [1990:931] och prop. 1988/89:76 s. 66).

Indrivningskostnader omfattar kostnader för inkasso, rättegångar och utsökning. Kostnader för fakturering faller däremot utanför (jfr prop. 2001/02:132 s. 34).

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.

Den nya bestämmelsen träder i kraft den 16 mars 2013. Från och med denna dag kan alltså Marknadsdomstolen förbjuda en fortsatt tillämpning av den typ av oskäligt handelsbruk eller oskälig sedvänja som avses i bestämmelsen.

12.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Ogrundade eller obefogade anspråk

23 § Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, ska ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. eller om ersättning enligt 4 a § samma lag ska alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

I paragrafen finns bestämmelser om ogrundade eller obefogade yrkanden i den summariska processen. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Andra stycket kompletteras med en hänvisning till 4 a § lagen om ersättning för inkassokostnader m.m. (inkassokostnadslagen). Ändringen innebär att bestämmelsen, som anger att ett yrkande om ersättning för kostnader enligt inkassokostnadslagen i vissa fall ska antas vara ogrundat eller obefogat, även omfattar förseningsersättning enligt 4 a § den lagen. Det gäller om Kronofogdemyndigheten vid sin granskning finner att den yrkade ersättningen saknar stöd i inkassokostnadslagen. Det kan handla om såväl att förutsättningarna för ersättningsskyldigheten i sig inte är uppfyllda som att det yrkade ersättningsbeloppet är för högt.

Kronofogdemyndighetens prövning av ett yrkande om förseningsersättning ska ske på motsvarande sätt som enligt nuvarande ordning sker beträffande övriga ersättningar enligt inkassokostnadslagen. Det krävs således i vart fall att borgenären i sin ansökan påstår att det är fråga om betalning för varor eller tjänster i ett förhållande som omfattas av regeln om förseningsersättning. För att Kronofogdemyndigheten ska kunna kontrollera att förutsättningarna är uppfyllda krävs även att borgenären anger när fordringen förföll till betalning och när dröjsmålsränta började löpa (jfr prop. 1989/90:85 s. 116 f.).

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 16 mars 2013.

Lagändringen börjar tillämpas samtidigt som reglerna om förseningsersättning i 4 a § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m., dvs. den 16 mars 2013. Det innebär att Kronofogdemyndigheten ska ta ställning till om ett yrkande om förseningsersättning är ogrundat eller obefogat efter det datumet.

I

(Lagstiftningsakter)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2011/7/EU

av den 16 februari 2011

om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner

(omarbetning)

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktions-
sätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommit-
téens yttrande ⁽¹⁾,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

(1) Ett antal väsentliga ändringar ska göras av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/35/EG av den 29 juni 2000 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner ⁽³⁾. Det är av tydlighets- och rationaliserings-skäl önskvärt att det görs en omarbetning av de aktuella bestämmelserna.

(2) De flesta varor och tjänster tillhandahålls på den inre marknaden av ekonomiska aktörer till andra ekonomiska aktörer och offentliga myndigheter med senare betalning, genom att leverantören ger kunden tid att betala fakturan enligt överenskommelse mellan parterna eller enligt vad som anges i fakturan eller föreskrivs enligt lag.

(3) Många betalningar vid handelstransaktioner mellan ekonomiska aktörer eller mellan ekonomiska aktörer och offentliga myndigheter görs senare än vad som parterna enats om i avtalet eller i standardavtalsvillkoren. Trots att varorna och tjänsterna tillhandahållits betalas fakturorna för dem i många fall långt efter förfalldatum. Dessa sena betalningar inverkar negativt på företagens likviditet och komplicerar deras ekonomiska förvaltning. Det påverkar också deras konkurrenskraft och lönsamhet när borgenären behöver extern finansiering på grund av sena betalningar. Risk för en sådan negativ inverkan ökar markant i tider av ekonomisk nedgång när det är svårare att få finansiering.

(4) Rättsliga åtgärder vid sena betalningar har redan underlättats genom rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ⁽⁴⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridna fordringar ⁽⁵⁾, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 av den 12 december 2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande ⁽⁶⁾ och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 av den 11 juli 2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande ⁽⁷⁾. Det behövs dock kompletterande bestämmelser för att motverka sena betalningar vid handelstransaktioner.

(5) Företag bör kunna bedriva handel på hela den inre marknaden på sådana villkor som säkerställer att gränsöverskridande transaktioner inte medför större risker än inhemsk försäljning. Det skulle leda till en snedvridning av konkurrensen om väsentligt olika regler tillämpades på inhemska och gränsöverskridande transaktioner.

⁽¹⁾ EUT C 255, 22.9.2010, s. 42.

⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 20 oktober 2010 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 24 januari 2011.

⁽³⁾ EGT L 200, 8.8.2000, s. 35.

⁽⁴⁾ EGT L 12, 16.1.2001, s. 1.

⁽⁵⁾ EUT L 143, 30.4.2004, s. 15.

⁽⁶⁾ EUT L 399, 30.12.2006, s. 1.

⁽⁷⁾ EUT L 199, 31.7.2007, s. 1.

- (6) I sitt meddelande av den 25 juni 2008 med titeln Tänk småskaligt först – En "Small Business Act" för Europa, betonade kommissionen att man bör underlätta för små och medelstora företag att få tillgång till finansiering och se till att såväl lagstiftningen som affärsklimatet stöder iakttagande av betalningsfrister vid handelstransaktioner. Det bör noteras att myndigheterna har ett särskilt ansvar i detta fall. Kriterierna för definition av små och medelstora företag fastställs i kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag ⁽¹⁾.
- (7) En av de viktigaste åtgärderna i kommissionens meddelande av den 26 november 2008 med titeln En ekonomisk återhämtningsplan för Europa är en minskning av de administrativa bördorna och ett främjande av entreprenörskap genom att bl.a. se till att fakturor för varor och tjänster som grundregel betalas inom en månad, även till små och medelstora företag, för att minska likviditetsproblemen.
- (8) Tillämpningsområdet för detta direktiv bör begränsas till betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner. Detta direktiv bör inte reglera transaktioner med konsumenter, räntor i samband med andra betalningar, t.ex. betalningar enligt lagstiftningen om checkar och växlar, eller betalningar av skadestånd, inbegripet betalningar från försäkringsbolag. Medlemsstaterna bör också kunna undanta skulder som är föremål för insolvensförfaranden, inklusive förfaranden som syftar till omstrukturering av skulder.
- (9) Detta direktiv bör reglera samtliga handelstransaktioner oberoende av om de sker mellan privata eller offentliga företag eller mellan företag och offentliga myndigheter, med beaktande av att offentliga myndigheter verkställer ett stort antal betalningar till företag. Direktivet bör följaktligen också reglera alla handelstransaktioner mellan huvudentreprenörer och deras leverantörer eller underleverantörer.
- (10) Det faktum att fria yrkesutövare omfattas av det här direktivet bör inte betyda att medlemsstaterna måste behandla dem som företag eller näringsidkare för syften som ligger utanför tillämpningsområdet för detta direktiv.
- (11) Leverans av varor och tillhandahållande av tjänster mot betalning, för vilka detta direktiv gäller, bör också inkludera konstruktion och genomförande av offentliga byggentreprenader samt bygg- och anläggningsarbeten.
- (12) Sen betalning är ett avtalsbrott som har blivit ekonomiskt intressant för gäldenärer i de flesta medlemsstater genom att räntan vid sen betalning är låg eller obefintlig och/eller indrivningsförfarandena långsamma. Det krävs en avgörande kulturförändring, så att betalningar i rätt tid blir standard och undantaget från rätten att ta ut ränta bör alltid anses vara ett grovt oskäligt avtalsvillkor eller bruk, för att vända denna utveckling och motverka sena betalningar. En sådan förändring bör också inbegripa införandet av särskilda bestämmelser om betalningstider och om ersättning till borgenärerna för de kostnader som uppstått samt bl.a. att undantag från rätten till ersättning för indrivningskostnader ska betraktas som grovt oskäligt.
- (13) Betalningstiden i avtal mellan företag bör följaktligen generellt begränsas till högst 60 kalenderdagar. Det kan dock förekomma situationer då företag behöver längre betalningstider, t.ex. när företag vill erbjuda sina kunder handelskredit. Det bör därför även i fortsättningen vara möjligt för parterna att särskilt avtala om betalningstider som överstiger 60 kalenderdagar, dock under förutsättning att en sådan förlängning inte är grovt oskälig gentemot borgenären.
- (14) För att skapa enhetlighet i unionslagstiftningen bör definitionen av upphandlande myndigheter i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster ⁽²⁾, och i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster ⁽³⁾ gälla i detta direktiv.
- (15) Lagstadgad ränta vid sen betalning bör beräknas per dag som enkel ränta, i enlighet med rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister ⁽⁴⁾.
- (16) Detta direktiv bör inte tvinga en borgenär att begära ränta för sen betalning. Direktivet bör medge att en borgenär vid sen betalning tar ut ränta vid sen betalning utan någon föregående betalningspåminnelse eller annat liknande meddelande till gäldenären om dennes betalningsskyldighet.
- (17) En gäldenärs betalning bör anses vara sen med avseende på möjligheten att utkräva ränta vid sen betalning när borgenären inte förfogar över det förfallna beloppet på förfalldagen, under förutsättning att borgenären fullgjort sina lagstadgade och avtalsenliga skyldigheter.

⁽¹⁾ EUT L 124, 20.5.2003, s. 36.

⁽²⁾ EUT L 134, 30.4.2004, s. 1.

⁽³⁾ EUT L 134, 30.4.2004, s. 114.

⁽⁴⁾ EGT L 124, 8.6.1971, s. 1.

- (18) En faktura innebär början på en begäran om betalning och är en viktig handling i transaktionskedjan för tillhandahållande av varor och tjänster, bland annat för att bestämma betalningsfristen. För de syften som avses i detta direktiv bör medlemsstaterna främja system som ger rättssäkerhet när det gäller det exakta datumet för gäldenärens mottagande av fakturor, inbegripet på området för elektronisk fakturering, där mottagandet av fakturor kan generera elektroniska belägg och som delvis skulle kunna omfattas av bestämmelserna om fakturering i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt⁽¹⁾.
- (19) Borgenären måste få skälig ersättning för sina indrivningskostnader till följd av sena betalningar för att motverka sena betalningar. Indrivningskostnaderna bör också omfatta indrivning av administrativa kostnader och ersättning för interna kostnader till följd av sena betalningar, för vilka detta direktiv bör fastställa ett minsta fast belopp som får kumuleras med räntan vid sen betalning. Syftet med ersättning i form av ett fast belopp bör vara att begränsa de administrativa och interna kostnaderna i samband med indrivning. Ersättning för indrivningskostnader bör fastställas utan att det påverkar tillämpningen av nationella bestämmelser enligt vilka en nationell domstol får bevilja borgenären ersättning för annan skada avseende gäldenärens betalningsförsening.
- (20) Förutom rätt till betalning av ett fast belopp för interna indrivningskostnader bör borgenären också ha rätt till ersättning för övriga indrivningskostnader som orsakats av gäldenärens sena betalning. Sådana kostnader bör särskilt inkludera de kostnader som borgenären har för att anlita en advokat eller en indrivningsbyrå.
- (21) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa fasta belopp för ersättning av indrivningskostnader som är högre och därför fördelaktigare för borgenären eller att höja dessa belopp, exempelvis för att ta hänsyn till inflationen.
- (22) Detta direktiv bör inte hindra betalning genom avbetalning eller delbetalning. Varje avbetalning eller delbetalning bör emellertid betalas enligt de överenskomna villkoren och omfattas av de bestämmelser om sena betalningar som fastställs i detta direktiv.
- (23) I regel har offentliga myndigheter mindre finansieringsproblem eftersom de har säkrare, mer förutsebara och mer kontinuerliga intäkter än företag. Dessutom kan många offentliga myndigheter få finansiering på bättre villkor än företag. Samtidigt är offentliga myndigheter inte lika beroende som företag av att bygga upp stabila affärsförbindelser för att uppnå sina mål. Offentliga myndigheters långa betalningstider och sena betalningar för varor och tjänster leder till omotiverade kostnader för företag. Det är därför lämpligt att särskilda bestämmelser införs för handelstransaktioner som rör tillhandahållande av varor eller tjänster från företag till offentliga myndigheter, i vilka särskilt betalningstider fastställs som i normalfallet inte överstiger 30 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning av att det är objektivt motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär eller inslag och inte i något fall överstiger 60 kalenderdagar.
- (24) Hänsyn bör emellertid tas till den särskilda situationen för offentliga myndigheter som bedriver verksamhet av industriell eller kommersiell natur genom att erbjuda varor eller tjänster på marknaden som ett offentligt företag. Medlemsstaterna bör för detta syfte tillåtas, under vissa villkor, att förlänga den lagstadgade betalningstiden upp till högst 60 kalenderdagar.
- (25) En särskild anledning till oro i samband med sena betalningar är situationen för tjänster på hälso- och sjukvårdsområdet i ett stort antal medlemsstater. Hälso- och sjukvårdssystemen, som utgör en grundläggande del av Europas sociala infrastruktur, är ofta tvungna att sammanjämka individuella behov med tillgängliga finanser när Europas befolkning åldras, förväntningarna ökar och den medicinska utvecklingen går framåt. Alla system måste klara av utmaningen att prioritera hälso- och sjukvården så att jämvikt uppnås mellan varje enskild patients behov och de ekonomiska resurser som finns tillgängliga. Det bör därför vara möjligt för medlemsstaterna att ge offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård viss flexibilitet när det gäller att uppfylla deras åtaganden. Medlemsstaterna bör för detta syfte tillåtas, under vissa villkor, att förlänga den lagstadgade betalningstiden till högst 60 kalenderdagar. Medlemsstaterna bör dock göra allt de kan för att se till att betalningar inom hälso- och sjukvårdssektorn görs inom de lagstadgade betalningstiderna.
- (26) För att inte äventyra uppnåendet av målet för detta direktiv bör medlemsstaterna säkerställa att den längsta tid som ett förfarande för godkännande eller kontroll kan pågå vid handelstransaktioner, som en allmän regel, inte överskrider 30 kalenderdagar. Trots detta bör ett kontrollförfarande kunna pågå längre än 30 kalenderdagar, exempelvis i fråga om särskilt komplexa avtal, när det uttryckligen fastställts i avtalsvillkoren eller i anbudshandlingar och om det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären.
- (27) Unionens institutioner befinner sig i ungefär samma situation som medlemsstaternas offentliga myndigheter i fråga om deras finansiering och affärsförbindelser. I rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 av den 25 juni 2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget⁽²⁾ anges att kontroll, godkännande och utbetalning av de utgifter som unionens institutioner har ska utföras inom den frist som

⁽¹⁾ EUT L 347, 11.12.2006, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 248, 16.9.2002, s. 1.

- anges i dess genomförandebestämmelser. Dessa genomförandebestämmelser anges för närvarande i kommissionens förordning (EG, Euratom) nr 2342/2002 av den 23 december 2002 om genomförandebestämmelser för rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget⁽¹⁾, och i dem anges under vilka omständigheter borgenärer som betalas sent är berättigade att motta dröjsmålsräntor. I samband med den pågående översynen av dessa förordningar bör man se till att de längsta gränserna för betalningstider för unionens institutioner rättas efter de lagstadgade tider som gäller för offentliga myndigheter i enlighet med detta direktiv.
- (28) Detta direktiv bör förbjuda missbruk av avtalsfriheten till borgenärens nackdel. Följaktligen ska ett avtalsvillkor eller ett bruk som rör tidpunkt eller period för betalning, räntesats för ränta vid sen betalning eller ersättning för indrivningskostnader, som inte kan motiveras på grundval av de avtalsvillkor som gäldenären beviljats, eller om syftet med ett avtalsvillkor eller bruk i huvudsak är att förse gäldenären med ytterligare likviditet på bekostnad av borgenären, anses utgöra sådant missbruk. I detta syfte och i enlighet med det akademiska utkastet till gemensam referensram bör varje avtalsvillkor eller bruk som i hög grad avviker från gott handelsbruk och som är i strid med god tro och god sed anses vara oskäligt gentemot borgenären. Framför allt bör ett fullständigt undantag från rätten att ta ut ränta alltid anses som grovt oskäligt och undantag från rätten till ersättning för indrivningskostnader bör presumeras vara grovt oskäligt. Detta direktiv bör inte påverka nationella bestämmelser som gäller det sätt på vilket avtal ingås eller som reglerar giltighet av avtalsvillkor som är oskäliga mot gäldenären.
- (29) I samband med förstärkta åtgärder för att undvika missbruk av den fria avtalsrätten till nackdel för borgenärerna bör organisationer som officiellt erkänts som företrädare för företag, eller organisationer som har ett legitimt intresse i att företräda företag, kunna vidta rättsliga åtgärder vid domstolar eller vid administrativa myndigheter i syfte att hindra fortsatt tillämpning av avtalsvillkor eller bruk som är grovt oskäliga gentemot borgenären.
- (30) För att bidra till att målet för detta direktiv uppnås bör medlemsstaterna främja gott handelsbruk, inbegripet genom att uppmuntra offentliggörandet av en förteckning över snabba betalare.
- (31) Man bör se till att borgenärerna kan göra gällande en klausul om återtagandeförbehåll på ett icke-diskriminerande sätt inom hela unionen om återtagandeförbehållet är giltigt enligt de tillämpliga nationella bestämmelser som ska tillämpas på grundval av internationell privaträtt.
- (32) I detta direktiv ges enbart en definition av uttrycket exekutionstitel, men de olika förfarandena för verkställighet av en sådan titel och villkoren för att inställa eller förordna om uppskov med verkställigheten av en sådan titel bör inte regleras.
- (33) Konsekvenserna av sena betalningar kan endast verka avskräckande om de är förenade med indrivningsförfaranden som är snabba och effektiva för borgenären. I enlighet med icke-diskrimineringsprincipen i artikel 18 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt bör dessa förfaranden vara tillgängliga för alla borgenärer som är etablerade i unionen.
- (34) För att underlätta att bestämmelserna i detta direktiv efterlevs bör medlemsstaterna uppmuntra till användning av medling eller andra alternativa tvistlösningsmetoder. I Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttsens område⁽²⁾ fastställs redan en ram för medlings-system på unionsnivå, särskilt för gränsöverskridande tvister, utan att hindra dess tillämpning på interna medlingsförfaranden. Medlemsstaterna bör också uppmuntra berörda parter att utarbeta frivilliga uppförandekoder, som framför allt ska syfta till att bidra till genomförandet av detta direktiv.
- (35) Det är nödvändigt att se till att indrivningsförfarandet avseende obestridda fordringar i samband med sena betalningar vid handelstransaktioner avslutas snabbt, inbegripet genom ett påskyndat förfarande och oavsett skuldens storlek.
- (36) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att bekämpa sena betalningar på den inre marknaden, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför på grund av direktivets omfattning och verkningar bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (37) Skyldigheten att införliva detta direktiv med nationell lagstiftning bör endast gälla de bestämmelser som utgör en innehållsmässig ändring i förhållande till direktiv 2000/35/EG. Skyldigheten att införliva de oförändrade bestämmelserna följer av det direktivet.
- (38) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristerna för införlivande med nationell lagstiftning och tillämpning av direktiv 2000/35/EG.

⁽¹⁾ EGT L 357, 31.12.2002, s. 1.

⁽²⁾ EUT L 136, 24.5.2008, s. 3.

(39) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning⁽¹⁾ uppmuntras medlemsstaterna att för egen del och i unionens intresse upprätta egna tabeller, som så långt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan detta direktiv och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med detta direktiv är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft.

2. Detta direktiv ska gälla alla betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner.

3. Medlemsstaterna får undanta skulder som är föremål för ett insolvensförfarande mot gäldenären, inklusive förfaranden som syftar till omstrukturering av skulder.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. *handelstransaktioner*: transaktioner mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning,
2. *offentlig myndighet*: varje upphandlande myndighet enligt definitionen i artikel 2.1 a i direktiv 2004/17/EG och i artikel 1.9 i direktiv 2004/18/EG, oavsett upphandlingens föremål eller värde,
3. *företag*: varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person,
4. *sen betalning*: betalning som inte skett inom den avtalsenliga eller lagstadgade tidsfristen för betalning och där de villkor som fastställts i artikel 3.1 eller 4.1 har uppfyllts,
5. *ränta vid sen betalning*: lagstadgad ränta vid sen betalning eller ränta till en räntesats som är avtalad mellan företag, om inte annat följer av artikel 7,
6. *lagstadgad ränta vid sen betalning*: enkel ränta vid sen betalning enligt en räntesats som motsvarar summan av referensräntan och minst åtta procentenheter,
7. *referensränta*: en av följande räntor:
 - a) för en medlemsstat som har euron som valuta, antingen
 - i) den räntesats som Europeiska centralbanken använde för sina senaste huvudsakliga refinansieringstransaktioner, eller

ii) den marginalränta som är resultatet av förfaranden med rörlig refinansieringsränta vid Europeiska centralbankens senaste huvudsakliga refinansieringstransaktioner,

b) för en medlemsstat vars valuta inte är euro, den motsvarande ränta som fastställs av medlemsstatens centralbank,

8. *förfallet belopp*: det kapitalbelopp som skulle ha betalats inom den avtalsenliga eller lagstadgade betalningstiden, inbegripet tillämpliga skatter, tullar, avgifter och övriga pålagor som specificeras i fakturan eller i en likvärdig begäran om betalning,

9. *återtargandeförbehåll*: avtalsbestämmelse på grundval av vilken säljaren behåller äganderätten till de berörda varorna tills full betalning erlagts,

10. *exekutionstitel*: beslut, dom eller utslag om betalning som meddelas av en domstol eller annan behörig myndighet, även sådana som är interimistiskt verkställbara, antingen för omedelbar betalning eller betalning genom avbetalningar och som gör det möjligt för borgenären att erhålla betalning för sin fordran av gäldenären genom verkställighet.

Artikel 3

Transaktioner mellan företag

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, vid handelstransaktioner mellan företag, är berättigad till ränta vid sen betalning utan att det krävs en påminnelse om följande villkor är uppfyllda:

a) Borgenären har fullgjort sina avtalsenliga och lagstadgade skyldigheter.

b) Borgenären har inte mottagit det förfallna beloppet i tid, under förutsättning att gäldenären inte är ansvarig för dröjsmålet.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att den tillämpliga referensräntan

a) för det berörda årets första sex månader är den räntesats som gällde den 1 januari det året,

b) för det berörda årets sista sex månader är den räntesats som gällde den 1 juli det året.

3. Om villkoren i punkt 1 är uppfyllda ska medlemsstaterna säkerställa

a) att borgenären är berättigad till ränta vid sen betalning från dagen efter den förfallodag eller den betalningsperiod som fastställs i avtalet,

b) att, om förfallodagen eller betalningsperioden inte fastställs i avtalet, borgenären är berättigad till ränta vid sen betalning vid utgången av någon av följande tidsfrister:

i) 30 kalenderdagar efter den dag då gäldenären mottog fakturan eller en likvärdig begäran om betalning.

⁽¹⁾ EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

- ii) Om det råder osäkerhet om dagen för mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna.
 - iii) Om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare än varorna eller tjänsterna, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna.
 - iv) Om ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska beläggas, föreskrivs i lag eller i avtalet och om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare eller den dag då godkännandet eller kontrollen sker, 30 kalenderdagar efter den dagen.
4. Om det föreskrivs ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska beläggas, ska medlemsstaterna säkerställa att det förfarandet inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.
5. Medlemsstaterna ska se till att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger 60 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.

Artikel 4

Transaktioner mellan företag och offentliga myndigheter

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären vid handelstransaktioner, där gäldenären är en offentlig myndighet, utan att det krävs en påminnelse har rätt till lagstadgad ränta vid sen betalning vid utgången av den period som anges i punkterna 3, 4 eller 6, om följande villkor uppfylls:
- a) Borgenären har fullgjort sina avtalsenliga och lagstadgade skyldigheter.
 - b) Borgenären har inte mottagit det förfallna beloppet i tid, under förutsättning att gäldenären inte är ansvarig för dröjsmålet.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att den tillämpliga referensräntan
- a) för det berörda årets första sex månader är den räntesats som gällde den 1 januari det året,
 - b) för det berörda årets sista sex månader är den räntesats som gällde den 1 juli det året.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa vid handelstransaktioner där gäldenären är en offentlig myndighet att
- a) betalningsperioden inte överskrider någon av följande tidsfrister:
 - i) 30 kalenderdagar efter den dag då gäldenären mottog fakturan eller en likvärdig begäran om betalning,

- ii) om det råder osäkerhet om dagen för mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, 30 kalenderdagar efter mottagandet av varorna eller tjänsterna,
 - iii) om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare än varorna eller tjänsterna, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna,
 - iv) om ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska konstateras, föreskrivs i lag eller i avtalet och om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare eller den dag då godkännandet eller kontrollen sker, 30 kalenderdagar efter den dagen,
- b) dagen för mottagande av fakturan inte blir föremål för något avtalsvillkor mellan gäldenär och borgenär.
4. Medlemsstaterna får förlänga de tidsgränser som avses i punkt 3 a så att de uppgår till högst 60 kalenderdagar för:
- a) varje offentlig myndighet som bedriver ekonomisk verksamhet av industriell eller kommersiell natur genom att erbjuda varor eller tjänster på marknaden och som, i sin egenskap av offentligt företag, omfattas av de insynskrav som fastställs i kommissionens direktiv 2006/111/EG av den 16 november 2006 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet ⁽¹⁾,
 - b) offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård och som är vederbörligen erkända för det ändamålet.

Om en medlemsstat beslutar att förlänga tidsfristerna i enlighet med denna punkt ska den överlämna en rapport om en sådan förlängning till kommissionen senast den 16 mars 2018.

På grundval av detta ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet i vilken den anger vilka medlemsstater som förlängt tidsfristerna i enlighet med denna punkt och i vilken konsekvenserna för den inre marknadens funktions sätt tas upp, särskilt för de små och medelstora företagen. Rapporten ska åtföljas av lämpliga förslag.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att det förfarande för godkännande eller kontroll som avses i punkt 3 a iv inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet eller anbudshandlingarna och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.

⁽¹⁾ EUT L 318, 17.11.2006, s. 17.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger de tidsgränser som anges i punkt 3, om inte annat uttryckligen överenskommit i avtalet och under förutsättning att det objektivt sett är motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär eller inslag och att betalningstiden under inga omständigheter överstiger 60 kalenderdagar.

Artikel 5

Betalningsplaner

Detta direktiv ska inte påverka parternas möjligheter att, i enlighet med de relevanta bestämmelserna i tillämplig nationell rätt, avtala om betalningsplaner för avbetalningar. Då någon av avbetalningarna inte görs före det överenskomna datumet, ska ränta och ersättning som föreskrivs i detta direktiv beräknas endast på grundval av de belopp som förfallit.

Artikel 6

Ersättning för indrivningskostnader

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, om ränta vid sen betalning ska utgå vid handelstransaktioner i enlighet med artikel 3 eller 4, har rätt till minst ett fast belopp om 40 EUR av gäldenären.

2. Medlemsstaterna ska se till att det fasta belopp som avses i punkt 1 är betalbart utan att det krävs en påminnelse och som ersättning för borgenärens egna indrivningskostnader.

3. Borgenären ska ha rätt att utöver det fasta belopp som anges i punkt 1 få skälig ersättning från gäldenären för alla indrivningskostnader som överskrider detta fasta belopp och som uppkommit till följd av gäldenärens sena betalning. Detta kan omfatta bland annat kostnader som uppkommit på grund av att en jurist eller en indrivningsbyrå anlåtats.

Artikel 7

Oskäliga avtalsvillkor och bruk

1. Medlemsstaterna ska se till att ett avtalsvillkor eller ett bruk om tidpunkt eller period för betalning, räntesats för ränta vid sen betalning eller ersättning för indrivningskostnader antingen inte är verkställbart eller ger upphov till skadeståndskrav om det är grovt oskäligt mot borgenären.

När det fastställs om ett avtalsvillkor eller ett bruk är grovt oskäligt mot borgenären, på ett sätt som avses i första stycket, ska alla omständigheter i fallet beaktas, inklusive:

- varje kraftig avvikelse från gott handelsbruk som strider mot god tro och god sed,
- produktens eller tjänsternas beskaffenhet, samt

c) om gäldenären har något objektivt skäl för att avvika från den lagstadgade räntesatsen för ränta vid sen betalning, från den betalningsperiod som anges i artikel 3.5, artikel 4.3 a, 4.4 och 4.6 eller från det fasta belopp som avses i artikel 6.1.

2. Vid tillämpning av punkt 1 ska ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ränta vid sen betalning inte får tas ut anses som grovt oskäligt.

3. Vid tillämpning av punkt 1 ska ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ersättning för indrivningskostnader i enlighet med artikel 6 inte får tas ut presumeras vara grovt oskäligt.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att det i borgenärens och konkurrenters intresse finns lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av avtalsvillkor och bruk som är grovt oskäliga i den mening som avses i punkt 1.

5. De medel som avses i punkt 4 ska omfatta bestämmelser med vars hjälp organisationer som officiellt erkänts som företrädare för företag, eller organisationer som har ett legitimt intresse i att företräda företaget, kan vidta rättsliga åtgärder i enlighet med den tillämpliga nationella lagstiftningen vid domstolar eller vid behöriga administrativa myndigheter på grundval av att avtalsvillkor eller bruk är grovt oskäliga i den mening som avses i punkt 1, så att de kan vidta lämpliga och effektiva åtgärder för att förhindra fortsatt tillämpning av sådana villkor.

Artikel 8

Insyn och information

1. Medlemsstaterna ska säkerställa insyn avseende de rättigheter och skyldigheter som följer av detta direktiv, inbegripet genom att offentliggöra den gällande räntesatsen för den lagstadgade räntan vid sen betalning.

2. Kommissionen ska på Internet offentliggöra uppgifter om de aktuella lagstadgade räntesatser som gäller i alla medlemsstater vid sen betalning vid handelstransaktioner.

3. Medlemsstaterna ska vid behov använda sig av facktidsskrifter, informationskampanjer eller andra lämpliga metoder för att höja medvetenheten om påföljder vid sen betalning bland företag.

4. Medlemsstaterna får uppmuntra upprättandet av uppförandekoder för snabba betalningar, med tydliga betalningsfrister och ett lämpligt förfarande för de betalningar som är föremål för tvist, eller andra åtgärder för att ta itu med den viktiga fråga som sena betalningar utgör och bidra till en kultur med snabba betalningar som främjar detta direktivs syfte.

*Artikel 9***Återtagandeförbehåll**

1. Medlemsstaterna ska i enlighet med de nationella bestämmelser som är tillämpliga på grundval av internationell praxis föreskriva att säljaren behåller rätten till varorna tills full betalning erlagts om köparen och säljaren uttryckligen avtalat om ett återtagandeförbehåll innan varorna levererades.
2. Medlemsstaterna får anta eller bibehålla bestämmelser om delbetalningar som köparen redan erlagt.

*Artikel 10***Indrivning av obestridda fordringar**

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en exekutionstitel, inbegripet genom ett påskyndat förfarande och oavsett skuldens storlek, normalt kan erhållas inom 90 kalenderdagar från den dag då borgenären väckte talan eller gav in en ansökan vid domstol eller annan behörig myndighet, under förutsättning att gäldenären inte bestrider skulden eller invänder mot delar av förfarandet. Medlemsstaterna ska fullgöra denna skyldighet i enlighet med sina respektive nationella lagar och andra författningar.
2. Enligt nationella lagar och andra författningar ska samma villkor gälla för alla borgenärer som är etablerade i unionen.
3. Vid beräkning av den tidsfrist som avses i punkt 1 ska följande inte beaktas:
 - a) Tidsfristerna för delgivning av handlingar.
 - b) Eventuella förseningar som orsakats av borgenären, t.ex. den tid som ägnas åt att korrigera ansökningar.
4. Denna artikel ska inte påverka bestämmelserna i förordning (EG) nr 1896/2006.

*Artikel 11***Rapportering**

Senast den 16 mars 2016 ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om genomförandet av detta direktiv. Rapporten ska åtföljas av lämpliga förslag.

*Artikel 12***Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 1–8 och 10 senast den 16 mars 2013. De ska genast översända kommissionen texten av dessa bestämmelser.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till detta direktiv. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska medlemsstaterna själva utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

3. Medlemsstaterna får behålla eller sätta i kraft bestämmelser som är mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

4. Vid införlivandet av detta direktiv får medlemsstaterna avgöra huruvida avtal som slutits före den 16 mars 2013 ska undantas.

*Artikel 13***Upphävande**

Direktiv 2000/35/EG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 16 mars 2013, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristen för dess införlivande med nationell lagstiftning och dess tillämpning. Direktivet ska emellertid fortsätta att tillämpas på avtal som ingåtts före det datumet på vilka detta direktiv inte tillämpas enligt artikel 12.4.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen som anges i bilagan.

*Artikel 14***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 15***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 16 februari 2011.

På Europaparlamentets vägnar

J. BUZEK
Ordförande

På rådets vägnar

MARTONYI J.
Ordförande

BILAGA

Jämförelsetabell

Direktiv 2000/35/EG	Detta direktiv
—	Artikel 1.1
Artikel 1	Artikel 1.2
Artikel 2.1 första stycket	Artikel 2.1
Artikel 2.1 andra stycket	Artikel 2.2
Artikel 2.1 tredje stycket	Artikel 2.3
Artikel 2.2	Artikel 2.4
—	Artikel 2.5
—	Artikel 2.6
—	Artikel 2.7 inledningen
—	Artikel 2.8
Artikel 2.3	Artikel 2.9
Artikel 2.4	Artikel 2.7 a
Artikel 2.5	Artikel 2.10
Artikel 3.1 a	Artikel 3.3 a
Artikel 3.1 b inledningen	Artikel 3.3 b inledningen
Artikel 3.1 b i	Artikel 3.3 b i
Artikel 3.1 b ii	Artikel 3.3 b ii
Artikel 3.1 b iii	Artikel 3.3 b iii
Artikel 3.1 b iv	Artikel 3.3 b iv
—	Artikel 3.4
—	Artikel 3.5
Artikel 3.1 c	Artikel 3.1
Artikel 3.1 d första och tredje meningen	—
Artikel 3.1 d andra meningen	Artikel 2.7 b
—	Artikel 3.2
—	Artikel 4
—	Artikel 5
—	Artikel 6.1
—	Artikel 6.2
Artikel 3.1 e	Artikel 6.3

Direktiv 2000/35/EG	Detta direktiv
Artikel 3.2	—
Artikel 3.3	Artikel 7.1
—	Artikel 7.2
—	Artikel 7.3
Artikel 3.4	Artikel 7.4
Artikel 3.5	Artikel 7.5
—	Artikel 8
Artikel 4	Artikel 9
Artikel 5.1, 5.2 och 5.3	Artikel 10.1, 10.2 och 10.3
Artikel 5.4	—
—	Artikel 10.4
—	Artikel 11
Artikel 6.1	—
—	Artikel 12.1
Artikel 6.2	Artikel 12.3
Artikel 6.3	Artikel 1.3
Artikel 6.4	Artikel 12.2
Artikel 6.5	—
—	Artikel 12.4
—	Artikel 13
Artikel 7	Artikel 14
Artikel 8	Artikel 15
—	Bilaga

RÄTTELSER**Rättelse till Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner**

(Europeiska unionens officiella tidning L 48 av den 23 februari 2011)

På sidan 6, i artikel 4.5, ska det

i stället för: "5. Medlemsstaterna ska säkerställa att det förfarande för godkännande eller kontroll som avses i punkt 3 a iv inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet eller anbudshandlingarna och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7."

vara: "5. Medlemsstaterna ska säkerställa att det förfarande för godkännande eller kontroll som avses i punkt 3 a iv inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och i eventuella anbudshandlingar och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7."

Utredningens uppdrag

Långa betalningstider försämrar företagens likviditet och lönsamhet. Detta kan i förlängningen få negativa effekter för samhällsekonomin. Små och medelstora företag anses värst drabbade. Inom EU har betalningsförseningar vid handelstransaktioner länge ansetts utgöra ett hot mot en väl fungerande inre marknad. År 2000 antogs direktivet (2000/35/EG) om bekämpande av sena betalningar vid handelsstransaktioner. Direktivet genomfördes i svensk rätt år 2002. Efter en utvärdering antogs i februari 2011 en omarbetad version av direktivet (2011/7/EU).

2011 års direktiv innehåller regler till skydd för borgenärer vid kommersiella handelstransaktioner, bl.a. angående betalningsperiodens längd, dröjsmålsränta och indrivningskostnader. Direktivet ska vara genomfört senast den 16 mars 2013.

Utredningens huvuduppdrag har varit att föreslå hur 2011 års direktiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen har även haft möjlighet att föreslå andra åtgärder än dem som följer av direktivet, i syfte att mildra effekterna av sena betalningar och att främja snabbare betalningar. I uppdraget har ingått att göra en översyn av storleken på den ersättning som en borgenär har rätt till vid olika typer av indrivningsåtgärder, bl.a. betalningspåminnelse och inkassokrav.

Genomförande av 2011 års direktiv

Allmänt om bestämmelsernas tillämpningsområde

En utgångspunkt för den svenska förmögenhetsrättsliga lagstiftningen är neutralitet mellan olika marknader. 2011 års direktiv har ett mer begränsat tillämpningsområde. Det gäller endast vid handelstransaktioner, dvs. leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot betalning mellan företag eller mellan företag och myndigheter (om myndigheten är gäldenär). Eftersom det är fråga om ett minimidirektiv, kan dock de bestämmelser som föreslås ges ett bredare tillämpningsområde.

Generella regler bidrar till en marknadsneutral lagstiftning och är enklare att tillämpa jämfört med regler som förses med undantag och avgränsningar. Det går emellertid inte att bortse ifrån att 2011 års direktiv är inriktat uteslutande på kommersiella förhållanden. Direktivbestämmelserna är anpassade för leveranser av varor och tjänster. Konsekvenserna av ett generellt tillämpningsområde är svåra att överblicka. Vi har därför gjort bedömningen att det, som en allmän utgångspunkt, bör krävas vägande skäl för att låta bestämmelserna få ett bredare tillämpningsområde än direktivet.

Betalningstider

Enligt 2011 års direktiv ska den betalningsperiod som *fastställs i avtalet* inte överstiga 60 dagar, om inte annat uttryckligen *fastställs i avtalet*. Innebörden är oklar och bestämmelsen kan i viss mån sägas ge uttryck för ett cirkelresonemang. Vår tolkning är att direktivbestämmelsen syftar

till att säkerställa att borgenären aktivt (uttryckligt) ska ha godkänt en längre betalningsperiod än 60 dagar.

Svensk rätt tillåter i vissa fall betalningsperioder som överstiger 60 dagar, trots att betalningsperiodens längd inte är uttryckligen avtalad mellan parterna. Det kan vara fråga om en längre betalningsperiod som följer av t.ex. ett bindande handelsbruk eller ett passivt ingånget avtal. Den svenska lagstiftningen uppfyller därför inte direktivets krav fullt ut.

Huvudregeln i svensk rätt är att en fordran ska betalas när borgenären kräver det. I syfte att genomföra 2011 års direktiv, och som ett komplement till denna huvudregel, föreslår vi att det införs en bestämmelse som anger när en fordran senast förfaller till betalning. Den ska utformas som en skyddsregel för borgenären, i syfte att motverka alltför långa betalningsperioder. Avsikten är alltså inte att ange någon ”normal” betalningstid vid handelstransaktioner mellan företag eller mellan företag och myndigheter.

Förslaget innebär att en fordran på betalning för varor och tjänster, i ett förhållande mellan näringsidkare, aldrig ska förfalla till betalning senare än 60 dagar efter det att borgenären har krävt betalning. En längre betalningsperiod ska dock vara tillåten om borgenären uttryckligen godkänner det. En sådan regel uppfyller direktivets krav på att borgenären ska ha ett aktivt inflytande över betalningsperiodens längd.

Om gäldenären är en myndighet eller ett annat offentligt organ, ska betalningsperioden enligt direktivet normalt inte överstiga 30 dagar. Det anges emellertid särskilt att direktivbestämmelserna inte ska påverka parternas möjlighet att ingå avtal om betalningsplaner. Vi föreslår mot denna bakgrund att om gäldenären är en myndighet, ska betalningsperioden som huvudregel inte överstiga 30 dagar. Det ska dock vara möjligt med en längre betalningsperiod om borgenären uttryckligen godkänner en betalningsplan. I så fall ska delbeloppen i stället förfalla till betalning enligt vad som följer av planen.

Direktivet anger slutligen att om det i parternas avtal uppställs ett villkor om att köparen ska få möjlighet att undersöka den levererade varan eller tjänsten innan betalning sker, ska undersökningsperiodens längd inte överstiga 30 dagar. Någon sådan begränsning finns inte i svensk rätt. Vi föreslår därför en bestämmelse som innebär att köparen inte får skjuta upp betalningen under längre tid än 30 dagar till följd av en sådan undersökning. Köparen ska dock kunna skjuta upp betalningen ytterligare, om säljaren uttryckligen godkänner en längre undersökningsperiod.

Dröjsmålsränta

De svenska reglerna om dröjsmålsränta uppfyller redan i allt väsentligt kraven i 2011 års direktiv. Direktivet anger dock att en borgenärs rätt till dröjsmålsränta vid sen betalning inte ska kunna avtalas bort, dvs. rätten ska vara tvingande. Någon sådan regel finns inte i svensk rätt. Vi föreslår därför en bestämmelse som anger att ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala dröjsmålsränta, ska vara utan verkan mot borgenären.

Vi har övervägt om denna tvingande ogiltighetsregel, trots våra allmänna utgångspunkter, bör gälla vid samtliga kommersiella för-

hållanden; alltså inte endast vid leverans av varor eller tjänster. Flera skäl av praktisk och samhällsekonomisk art talar för att bestämmelsen bör ges ett vidare tillämpningsområde. Av gällande rätt följer redan att det i kommersiella förhållanden finns en automatisk rätt till dröjsmålsränta. Det är svårt att se att några egentliga problem skulle följa med en sådan utvidgning. Vi har sammantaget funnit tillräckliga skäl för att föreslå att rätten till dröjsmålsränta ska vara tvingande i samtliga kommersiella förhållanden.

När det gäller myndigheters transaktioner har vi emellertid gjort en motsatt bedömning. Det allmännas verksamhet spänner över ett brett område. Förhållandena när en myndighet agerar utanför området för kommersiella handelstransaktioner är mångfasetterade och därmed svåra att överblicka. Ofta förekommer t.ex. offentlighetsrättsliga inslag och skattefinansiering. Det kan inte uteslutas att en tvingande regel om dröjsmålsränta i vissa fall kan vara olämplig. Vi föreslår därför att ogiltighetsregeln i dessa fall ska gälla endast när en näringsidkare mot betalning ska tillhandahålla varor eller tjänster till en myndighet eller ett annat offentligt organ.

Direktivet ställer vidare ett tvingande krav på att dröjsmålsräntan vid handelstransaktioner mellan myndigheter och näringsidkare ska uppgå till minst referensräntan med ett tillägg av åtta procentenheter. Detta är den räntenivå som gäller enligt dispositiv svensk rätt. Vi föreslår därför att vid offentliga handelstransaktioner ska ett avtalsvillkor, som innebär en lägre räntenivå än den lagstadgade, vara utan verkan mot näringsidkaren. Vi har däremot inte ansett det nödvändigt eller lämpligt att införa en motsvarande regel om dröjsmålsräntans nivå i förhållanden mellan näringsidkare. Ett avtalsvillkor som innebär att dröjsmålsränta ska utgå enligt en mycket låg räntesats, bör nämligen ofta kunna angripas med stöd av de generella reglerna om oskäligen avtalsvillkor.

Indrivningskostnader

I direktivet anges att en borgenär ska ha rätt till ersättning för sina indrivningskostnader. Om en betalning är försenad – och borgenären därför har rätt till dröjsmålsränta – har borgenären rätt till ersättning med ett fast minimibelopp om 40 euro. Därutöver har borgenären rätt till skälig ersättning för de indrivningskostnader som överstiger det fasta beloppet.

För att genomföra direktivet i dessa delar föreslår vi att det införs bestämmelser som innebär att om en borgenär har rätt till dröjsmålsränta till följd av att en fordran inte har betalats i tid, ska gäldenären vara skyldig att – utöver dröjsmålsränta – betala en förseningsersättning med 450 kronor. Rätten till förseningsersättning ska gälla vid handelstransaktioner mellan näringsidkare och mellan näringsidkare och myndigheter.

Borgenären ska inte behöva ha vidtagit några indrivningsåtgärder för att ha rätt till förseningsersättningen, som alltså ska utgå automatiskt. Vid betalningsförseningar kommer borgenären som huvudregel att ersättas endast genom denna ersättning. Förseningsersättningen utgår alltså i stället för övrig kompensation enligt inkassokostnadslagen. Endast om det sammanlagda ersättningsbeloppet för sådana åtgärder – betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan – överstiger

450 kronor, ska gäldenären vara skyldig att betala det överskjutande beloppet.

Till följd av ett uttryckligt direktivkrav föreslår vi en presumptionsregel som anger att ett avtalsvillkor som innebär att en borgenär inte har rätt till förseningsersättningen, eller rätt till ersättning för eventuella kostnader som överstiger förseningsersättningen, normalt ska vara ogiltigt. Ett sådant avtalsvillkor ska vara tillåtet endast om det finns särskilda skäl. Detsamma ska gälla ett villkor som innebär att förseningsersättningen ska utgå med ett lägre belopp än 450 kr.

I övrigt uppfyller svensk rätt de krav som direktivet ställer angående rätt till ersättning för skäligena indrivningskostnader.

Vi föreslår att ersättningsbeloppen vid indrivningsåtgärder enligt inkassokostnadslagen ska höjas något. Borgenären ska normalt ha rätt till ersättning för betalningspåminnelse med 60 kronor, för inkassokrav med 180 kronor och för upprättande av amorteringsplan med 170 kronor. De föreslagna höjningarna får effekt i alla typer av fordringsförhållanden, även vid t.ex. konsumentfordringar. Höjningarna motsvarar i stort sett inflationen sedan beloppen senast justerades år 2003. Vi har dessutom gjort bedömningen att av konstitutionella skäl bör storleken på dessa ersättningar inte längre regleras i en förordning utan i lag.

Oskäligena betalningsvillkor

Som framgått föreslår vi vissa ogiltighetsregler om dröjsmålsränta och avtal om indrivningskostnader. Direktivet uppställer därutöver vissa krav angående grovt oskäligena betalningsvillkor. Det finns i svensk rätt tillräckliga möjligheter att både civilrättsligt och marknadsrättsligt angripa sådana villkor. Direktivkraven i dessa delar kräver därför inte några lagändringar.

Övriga åtgärder

Vid sidan av de åtgärder som följer av 2011 års direktiv, är en upplysningsinsats med syfte att förbättra företagets medvetenhet och kunskap om handelskrediter och kredithantering, enligt vår bedömning, den mest verksamma åtgärden för att åstadkomma snabbare betalningar. Vi föreslår att detta ska ske i form av en internetbaserad informationsportal som Tillväxtverket får i uppdrag att utveckla.

Informationsportalen, som bör inriktas mot små och medelstora företag, ska omfatta i vart fall följande områden. *För det första* bör kredithanteringens betydelse för företagets likviditet och långsiktiga lönsamhet förklaras. *För det andra* bör det finnas konkret information om hur företaget kan gå till väga för att få betalt för en fordran och för att få ersättning vid sena betalningar. *För det tredje* bör det finnas översiktlig information om gränsöverskridande betalningar.

Ikraftträdande och konsekvenser

Vi föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2013.

De nya bestämmelserna bör i huvudsak gälla endast vid fordringsförhållanden till följd av avtal som ingåtts efter ikraftträdandet, dvs. reglerna ska inte gälla retroaktivt. När det gäller de nya reglerna om

förseningsersättning, skulle det dock medföra betydande kostnader för företagen att under lång tid ha parallella system. För att veta om en betalningsförsening ger rätt till förseningsersättning skulle borgenärer och inkassoföretag behöva ha it-system som innehåller information om när det avtal som en fordran grundas på ingicks. Vi föreslår därför att de nya bestämmelserna om förseningsersättning ska gälla alla fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet.

I den mån de föreslagna åtgärderna leder till att förkorta betalningstiderna, får detta en positiv effekt för företagen och i förlängningen för samhällsekonomin. De närmare konsekvenserna är dock svåra att bedöma.

Förslagen leder till vissa oundvikliga engångskostnader för både myndigheter och företag. Det handlar främst om anpassningar av it-system och utbildningsinsatser. De kostnader som förslagen leder till för statliga myndigheter bedöms kunna hanteras inom befintliga ramar.

Betänkandets författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i räntelagen (1975:635)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om räntelagen (1975:635) dels att 1, 6 och 8 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 a och 2 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område.

Lagen gäller i den mån ej annat är avtalat eller utfäst eller särskilt föreskrivet. Avtalsvillkor som inskränker gäldenärens rätt till jämkning enligt 8 § är dock utan verkan mot denne.

I lagen finns vissa bestämmelser om avtalsvillkor som är utan verkan. I övrigt gäller lagen i den mån inte annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet.

2 a §

En fordran på betalning för varor eller tjänster i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet förfaller aldrig till betalning senare än sextio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas, om inte borgenären uttryckligen har godkänt en längre betalningsperiod.

Är gäldenären i ett sådant fordringsförhållande som avses i första stycket en myndighet eller ett annat offentligt organ, förfaller fordringen aldrig till betalning senare än trettio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas. Om borgenären uttryckligen har godkänt en betalningsplan, förfaller dock delbeloppen till betalning

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

² Senaste lydelse 1987:327.

2 b §

Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala ränta enligt 3 eller 4 § är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan

1. näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet, eller

2. en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet ska tillhandahålla varor eller tjänster mot betalning.

6 §³

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *skall* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har slutligt fastställts.

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *ska* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har slutligt fastställts.

Ett avtalsvillkor som innebär att räntan ska beräknas enligt en lägre räntefot än vad som följer av första stycket 1 är utan verkan mot borgenären i fall som avses i 2 b § 2.

8 §⁴

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *han* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att utge full

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *gäldenären* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att utge

³ Senaste lydelse 2002:352.

⁴ Senaste lydelse 1987:327.

Prop. 2012/13:36
Bilaga 3

ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *här till* vara oskälig, får den ränta som annars skulle utgå jämkas.

full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *till detta* vara oskälig, får den ränta som annars skulle utgå jämkas.

Ett avtalsvillkor som inskränker rätten till jämkning enligt första stycket är utan verkan mot gäldenären.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.
 2. Bestämmelserna i 2 a § tillämpas endast vid fordringsförhållanden till följd av avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i köplagen (1990:931)

Härigenom föreskrivs⁵ att 49 § köplagen (1990:931) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §

Följer tidpunkten för betalning-
en inte av avtalet, *skall* köparen
betala när säljaren kräver det.
Köparen är dock inte skyldig att
betala förrän varan hålls honom
till handa eller ställs till hans
förfogande i enlighet med avtalet.

Följer tidpunkten för betalning-
en inte av avtalet, *ska* köparen
betala när säljaren kräver det.
Köparen är dock inte skyldig att
betala förrän varan hålls honom
till handa eller ställs till hans
förfogande i enlighet med avtalet.

Innan köparen betalar har han rätt att undersöka varan på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna, om inte det avtalade sättet för avlämnandet och betalningen är oförenligt med en sådan undersökning.

Köparen har inte rätt att till följd av en sådan undersökning som avses i andra stycket skjuta upp betalningen under längre tid än trettio dagar, om inte säljaren uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

Har konossement utfärdats för varans transport till bestämmelseorten eller transporteras varan i övrigt på sådana villkor att säljaren inte sedan betalning har skett får förfoga över varan, får utan hinder av första eller andra stycket betalning krävas mot konossement eller när köparen har tagit emot fraktsedel eller annat bevis för att varan transporteras på sådana villkor.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.

⁵ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Härigenom föreskrivs⁶ i fråga om lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

dels att 1, 4, 5 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 4 a och 4 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *förmå* gäldenären att *erlägga betalning för* en förfallen skuld.

*Ersättnings*skyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *få* gäldenären att *betala* en förfallen skuld.

I lagen finns också bestämmelser om en gäldenärs skyldighet att i vissa fall betala ersättning till borgenären även när sådana åtgärder som avses i första stycket inte har vidtagits.

4 §

*Gäldenärens ersättnings*skyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

4 a §

Om en borgenär i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet har rätt till dröjsmålsränta till följd av att en fordran på betalning för varor eller tjänster inte har betalats i tid,

⁶ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

är gäldenären skyldig att betala en förseningsersättning till borgenären. Detsamma gäller när gäldenären i ett sådant fordringsförhållande är en myndighet eller ett annat offentligt organ.

4 b §

Ersättning enligt denna lag utgår, om det inte finns särskilda skäl för ett högre belopp, med

1. sextio kronor för skriftlig betalningspåminnelse som avses i 2 §,
2. etthundraåttio kronor för krav som avses i 3 § 1,
3. etthundrasjuttio kronor för upprättande av amorteringsplan som avses i 3 § 2,
4. fyrahundrafemtio kronor vid betalningsförsening i fall som avses i 4 a §.

5 §

Har någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlägga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte den skyldighet som på annan grund än denna lag kan åvila gäldenären att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

Om borgenären har vidtagit någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ i syfte att få gäldenären att betala en förfallen skuld, är gäldenären inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden.

Om borgenären har rätt till förseningsersättning enligt 4 a §, är gäldenären skyldig att betala ersättning för sådana åtgärder som avses i 2 och 3 §§ endast till den del den sammanlagda ersättningen för åtgärderna överstiger förseningsersättningen.

Det som anges i första och andra styckena hindrar inte att gäldenären kan vara skyldig att på annan grund än denna lag ersätta kostnader för mer omfattande förhandlingar för att lösa en tvist om en fordran.

6 §

Avtalsvillkor, som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § utvidgas utöver vad som följer av denna

Ett avtalsvillkor, som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § första stycket utvidgas utöver vad som

följer av denna lag, är ogiltigt.

Ett avtalsvillkor, som innebär att borgenären inte har rätt till ersättning som avses i 4 a § eller 5 § andra stycket, är ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl. Det samma gäller ett avtalsvillkor som innebär att förseningsersättning ska utgå med ett lägre belopp än vad som följer av 4 b §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.
 2. Bestämmelserna i 4 b § 1–3 tillämpas endast i fråga om åtgärder som har vidtagits efter ikraftträdandet.
 3. Bestämmelserna i 4 a § och 5 § andra stycket tillämpas på fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, även om fordringen grundas på ett avtal som har ingåtts dessförinnan.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *skall* ansökningen behandlas som om svaranden *bestritt* den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som *avses* i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *skall* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *ska* ansökningen behandlas som om svaranden *har motsatt sig* den.

Ett yrkande om *sådan* ersättning som *anges* i 4 b § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *ska* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.

5 Förslag till förordning om upphävande av
förordningen (1981:1057) om ersättning för
inkassokostnader m.m.

Regeringen föreskriver att förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m. ska upphöra att gälla vid utgången av februari 2013. Den upphävda förordningen ska dock fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits dessförinnan.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Gotlands tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Falun, Marknadsdomstolen, Datainspektionen, Kommerskollegium, Sveriges exportråd, Statskontoret, Riksgäldskontoret, Tullverket, Finansinspektionen, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Bokföringsnämnden, Kammarkollegiet, Statens järnvägar, Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Konkurrensverket, Bolagsverket, Affärsverket svenska kraftnät, Tillväxtverket, UC AB, FAR, Finansbolagens Förening, FöretagarFörbundet, Företagarna, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Näringslivets Regelnämnd, Regelrådet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Landsting, Arvika kommun, Helsingborgs kommun, Höganäs kommun, Kils kommun, Kristinehamns kommun, Nacka kommun, Nynäshamns kommun, Oskarshamns kommun, Skellefteå kommun, Skurups kommun, Stockholms kommun, Trollhättans kommun, Älmhults kommun, Kalmar läns landsting, Värmlands läns landsting, Lantbrukarnas Riksförbund, Branschorganisationen Svensk Elektronik, Svensk Handel, Svensk Inkasso, Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Redovisningskonsulters Förbund, Branschorganisationen Svensk Automation, Stiftelsen Branschorganisationernas Kansli, Småföretagarnas Riksförbund, Mobilkranföreningen, Svensk Industriförening och Svenska Teknik & Designföretagen.

Fordonskomponentgruppen, Handelshögskolan vid Umeå universitet, Stockholms Handelskammare, Borgholms kommun, Borlänge kommun, Göteborgs kommun, Haparanda kommun, Jokkmokks kommun, Katrineholms kommun, Kiruna kommun, Ludvika kommun, Malmö kommun, Orsa kommun, Strängnäs kommun, Strömsunds kommun, Södertälje kommun, Vetlanda kommun, Åre kommun, Åtvidabergs kommun, Älvkarleby kommun, Jämtlands läns landsting, Norrbottens läns landsting och Stockholms läns landsting har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Jämförelsetabell

Sammanställning av bestämmelserna i 2011 års direktiv om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner och motsvarande eller närmast motsvarande bestämmelser i svensk lag

<i>Direktivet</i>	<i>Svensk lagstiftning¹</i>
Artikel 1	Ingen motsvarighet
Artikel 2	Ingen motsvarighet
Artikel 3.1	3 § första stycket* och 4 § andra stycket räntelagen*
Artikel 3.2	9 § räntelagen*
Artikel 3.3	3 § första stycket* och 4 § andra stycket räntelagen*
Artikel 3.4	2 b § räntelagen och 36 § lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område*
Artikel 3.5	2 a § räntelagen och 36 § lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område*
Artikel 4.1	3 § första stycket*, 4 § andra stycket* och 6 § andra stycket räntelagen
Artikel 4.2	9 § räntelagen*
Artikel 4.3	2 a § räntelagen
Artikel 4.4	Ingen motsvarighet
Artikel 4.5	2 b § räntelagen och 36 § lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område*
Artikel 4.6	2 a § räntelagen
Artikel 5	2 c § räntelagen
Artikel 6.1 och 6.2	4 a § lagen om ersättning för inkassokostnader m.m.
Artikel 6.3	5 § andra och tredje styckena lagen om ersättning för inkassokostnader m.m.
Artikel 7.1	36 § lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område*, 4 a § och 6 § andra stycket räntelagen, 6 § andra stycket lagen om ersättning för inkassokostnader m.m. samt 1 §* och 7 § lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare

¹ I det fall det antecknas "ingen motsvarighet" i högerspalten är bedömningen att ingen genomförandeåtgärd i form av lagstiftning behövs. Lagstiftning markerad med asterisk (*) avser redan befintlig lagstiftning som inte ändras.

Artikel 7.2	4 a § räntelagen	Prop. 2012/13:36
Artikel 7.3	6 § andra stycket lagen om ersättning för inkassokostnader m.m.	Bilaga 5
Artikel 7.4	1 §* och 7 § lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare	
Artikel 7.5	3 §* och 7 § lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare	
Artikel 8.1	9 § räntelagen*	
Artikel 8.2–8.4	Ingen motsvarighet	
Artikel 9	Ingen motsvarighet	
Artikel 10	Lagen om betalningsföreläggande och handräckning*	
Artikel 11	Ingen motsvarighet	
Artikel 12.1	Ikraftträdandebestämmelserna	
Artikel 12.2 och 12.3	Ingen motsvarighet	
Artikel 12.4	Övergångsbestämmelserna	
Artikel 13	Ingen motsvarighet	
Artikel 14	Ingen motsvarighet	
Artikel 15	Ingen motsvarighet	

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i räntelagen (1975:635)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om räntelagen (1975:635) dels att 1, 6 och 8 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 2 a–2 c §§ och 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag är tillämplig på penningfordran inom förmögenhetsrättens område.

Lagen gäller i den mån *ej* annat är avtalat *eller* utfäst eller särskilt föreskrivet. *Avtalsvillkor som inskränker gäldenärens rätt till jämkning enligt 8 § är dock utan verkan mot denne.*

Lagen gäller i den mån *inte* annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet. *I lagen finns dock bestämmelser om avtalsvillkor som är utan verkan och om betalningsvillkor som har verkan endast om borgenären uttryckligen har godkänt villkoret.*

2 a §

En fordran på betalning för en vara eller tjänst i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet förfaller till betalning senast trettio dagar efter det att borgenären har framställt krav på att fordringen betalas. Detsamma gäller när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har en sådan fordran på en myndighet eller ett annat offentligt organ. I ett förhållande mellan näringsidkare får dock betalningen ske senare, om borgenären uttryckligen har godkänt detta.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

² Senaste lydelse 1987:327.

2 b §

Har gäldenären i ett sådant fordringsförhållande som avses i 2 a § rätt att skjuta upp betalningen på grund av en undersökning av om varan eller tjänsten överensstämmer med avtalet, får betalningen skjutas upp i högst trettio dagar från det att varan mottogs eller tjänsten utfördes, om borgenären inte uttryckligen har godkänt en längre undersökningsperiod.

2 c §

Det som sägs i 2 a och 2 b §§ gäller inte betalningar som förfaller enligt en avbetalningsplan.

4 a §

Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenären inte är skyldig att betala ränta enligt 3 eller 4 § på en fordran på betalning för en vara eller tjänst är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet. Det samma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

6 §³

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *skall* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada *ska* avräknas förmåner som en skadelidande har rätt till enligt

³ Senaste lydelse 2002:352.

5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har slutligt fastställts.

5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till referensräntan endast två procentenheter för tiden till dess förmånerna har slutligt fastställts.

Ett avtalsvillkor som innebär att räntan ska beräknas enligt en lägre räntefot än vad som följer av första stycket är utan verkan mot borgenären i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *han* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att *utge* full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *härtill* vara oskälig, får den ränta som annars skulle *utgå* jämkas.

8 §⁴

Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som *gäldenären* inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att *betala* full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn *till detta* vara oskälig, får den ränta som annars skulle *betalas* jämkas.

Ett avtalsvillkor som inskränker rätten till jämkning enligt första stycket är utan verkan mot gäldenären.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.

2. 2 a och 2 b §§ tillämpas inte på fordringar till följd av avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

⁴ Senaste lydelse 1987:327.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

Prop. 2012/13:36
Bilaga 6

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.

dels att 1, 4, 5 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *förmå* gäldenären att *erlägga betalning* för en förfallen skuld.

Ersättningsskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att *få* gäldenären att *betala* en förfallen skuld.

I lagen finns också bestämmelser om en gäldenärs skyldighet att i vissa fall betala förseningsersättning till borgenären.

4 §

Gäldenärens ersättningsskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning ska betalas, om det inte finns särskilda skäl till annat, med högst

1. sextio kronor för skriftlig betalningspåminnelse som avses i 2 §,

2. etthundraåttio kronor för krav som avses i 3 § 1,

3. etthundrasjuttio kronor för upprättande av amorteringsplan som avses i 3 § 2.

4 a §

Om en borgenär i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet har rätt till dröjsmålsränta till följd av att

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

en fordran på betalning för en vara eller tjänst inte har betalats i tid, har borgenären också rätt till en förseningsersättning. Det samma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Förseningsersättning ska betalas med fyrahundra femtio kronor.

Har någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlægga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte den skyldighet som på annan grund än denna lag kan åvila gäldenären att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

5 § *Om borgenären har vidtagit någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ i syfte att få gäldenären att betala en förfallen skuld, är gäldenären inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden.*

Om borgenären har rätt till förseningsersättning enligt 4 a §, är gäldenären skyldig att betala ersättning för sådana åtgärder som avses i 2 och 3 §§ endast till den del den sammanlagda ersättningen för åtgärderna överstiger förseningsersättningen.

Första och andra styckena hindrar inte att gäldenären kan vara skyldig att på annan grund än denna lag ersätta kostnader för mer omfattande förhandlingar för att lösa en tvist om en fordran.

Avtalsvillkor, som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § utvidgas utöver vad som följer av denna lag, är ogiltigt.

6 § *Ett avtalsvillkor som innebär att gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avses i 1 § första stycket utvidgas utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.*

Ett avtalsvillkor som innebär att borgenären inte har rätt till ersätt-

ning enligt 4 a § eller 5 § andra stycket är ogiltigt, om det inte finns särskilda skäl för att tillåta villkoret.

Prop. 2012/13:36
Bilaga 6

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.
 2. För åtgärder enligt 2 eller 3 § som har vidtagits före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser om ersättningens storlek.
 3. 4 a § och 5 § andra stycket tillämpas på fordringar som förfaller till betalning efter ikraftträdandet, även om fordringen grundas på ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:292)
om avtalsvillkor mellan näringsidkare

Härigenom föreskrivs¹ att det i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare ska införas en ny paragraf, 7 §, av följande lydelse.

Föreslagen lydelse

7 §

Vid handel med varor eller tjänster gäller det som sägs i denna lag om avtalsvillkor också för praxis som utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja avseende betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 23.2.2011, s. 1, Celex 32011L0007).

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Prop. 2012/13:36
Bilaga 6

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *skall* ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *skall* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är ogrundat eller obefogat, *ska* ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § *eller om ersättning enligt 4 a §* lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. *ska* alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2013.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2012-10-25

Närvarande: F.d. justitierådet Leif Thorsson samt justitieråden Per Virdesten och Margit Knutsson.

Snabbare betalningar

Enligt en lagrådsremiss den 18 oktober 2012 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i räntelagen (1975:635),
2. lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
4. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Danijela Pavic och rättssakkunnige Mats Holmqvist.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i räntelagen

1 §

Genom den valda metoden för genomförande av direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner förs i räntelagen in några bestämmelser som avser annat än ränta. De nya bestämmelserna gäller främst villkor om förfallotid för fordringar vid sådana transaktioner mellan näringsidkare eller mellan näringsidkare och myndigheter eller andra offentliga organ. Den valda systematiken kan diskuteras. Goda skäl kan anses tala för att i stället införa en särskild lag om betalningsvillkor vid handelstransaktioner, men även den metoden innebär nackdelar (jfr betänkandet SOU 2012:11 s. 81 ff.). Den valda lösningen bör alltså godtas.

Emellertid föreslås också att lagen skall behålla det korta namnet räntelag, som med de nya bestämmelserna blir i viss mån missvisande. Förslagsvis kompletteras portalformuleringen i 1 § för att tydligare ange lagens innehåll. Första stycket kan förslagsvis lyda:

Denna lag är tillämplig på fordran på pengar inom förmögenhetsrättens område. Den innehåller bestämmelser om betalningsvillkor i vissa fall samt om ränta.

2 a §

När det gäller fordringar mellan näringsidkare inbördes är den föreslagna bestämmelsen tvingande om inte borgenären uttryckligen har godkänt en avvikelse. Det nämnda undantaget gäller dock inte om galdenären är en myndighet eller ett annat offentligt organ, även om myndigheten eller organet i det aktuella fallet är att anse som näringsidkare. Detta förhållande, som avses följa av bestämmelsens struktur, bör tydliggöras i författningskommentaren.

Avsikten är alltså att den föreslagna bestämmelsen ska vara absolut tvingande såvitt avser en fordran som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har på en myndighet eller något annat offentligt organ. Att så är förhållandet framgår inte av den föreslagna lagtexten. Förslagsvis får ett första stycke omfatta de två första föreslagna meningarna och ett andra stycke lyda så:

Ett betalningsvillkor är utan verkan i den mån det avviker från vad som anges i första stycket. I ett förhållande mellan näringsidkare får dock betalningen ske senare, om borgenären uttryckligen har godkänt detta.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ersättning för inkassokostnader m.m.

6 §

I en ny 4 a § föreskrivs att en borgenär vid en betalningsförsening i vissa fall har rätt till ersättning med ett fast belopp som benämns förseningsersättning. Genom den paragrafen genomförs artikel 6.1 och 6.2 i direktivet.

I 6 § anges i vilken utsträckning lagen är tvingande. Andra stycket innehåller en avtalsrättslig bestämmelse till skydd för borgenärens rätt till bl.a. förseningsersättning. Ett villkor som innebär att borgenären inte har rätt till förseningsersättning är som huvudregel ogiltigt. Bestämmelsen har utformats som en presumtionsregel och ogiltighet ska endast inträda om det inte i det enskilda fallet finns ”särskilda skäl” för att tillåta villkoret. Mot bakgrund av den kategoriska utformningen av artikel 6.1 i direktivet kan det sättas i fråga om 6 § andra stycket är förenligt med den artikeln. Direktivet innehåller emellertid bestämmelser om oskäligen avtalsvillkor i artikel 7 och det har under föredragningen upplysts att vid tolkningen av begreppet ”särskilda skäl” i 6 § andra stycket ska innehållet i artikel 7 vara vägledande. Enligt Lagrådets mening kan det vara lämpligt att förhållandet mellan 6 § andra stycket och artikel 7 utvecklas i författningskommentaren.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 november 2012

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Ask, Larsson, Hägglund, Carlsson, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt, Ek, Löf

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2012/13:36 Snabbare betalningar

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
Lag om ändring i räntelagen (1975:635)		32011L0007
Lag om ändring i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m.	4 § andra stycket	32011L0007
Lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare		32011L0007
